

13 Frivilligorganisationerna och hemlösheten

Kommitténs förslag:

Kommittén anser att det är viktigt att frivilligorganisationer som arbetar med hemlösa och frågor om hemlöshet, årligen skall kunna erhålla medel för underlätta och främja ett aktivt utvecklings- och metodarbete inom området. Medel för detta ändamål beviljas av Socialstyrelsen och förutsätter ett ansökningsförfarande från respektive organisation.

13.1 Frivilligt socialt arbete

I Socialtjänstkommitténs rapport *Frivilligt socialt arbete* (SOU 1993:82) utgår man från en ganska vid tolkning när man diskuterar begreppet frivillig organisation. En sådan organisation kännetecknas av att den¹

- har bildats utifrån gemensamma idéer eller intressen,
- har en viss offentlig karaktär och någon slags organisatorisk form,
- kan bildas och upplösas utan beslut från myndighet,
- bygger på frivillig anslutning och ett personligt medlemskap i någon form, samt
- inte syftar till privat ekonomisk vinst.

Organisationerna är *frivilliga* genom att de, utan uppmaning från myndighet, engagerar sig praktiskt i olika sociala samhällsområden. De är också frivilliga eftersom de medlemmar som vänder sig till dessa organisationer väljer att delta i de verksamheter som organisationen anordnar. En tredje dimension av frivilligheten inryms i

---

¹ SOU 1993:82, s. 36.

det förhållandet att organisationerna delvis är öppna för ideellt (oavlönat) och frivilligt arbete.

Forskarna Eva Jeppsson Grassman och Lars Svedberg har delat in sociala frivilliga organisationer i två huvudgrupper: organisationer som baseras på egenorganisering och självhjälp, samt organisationer vars uppgift är att organisera verksamheter och utföra insatser åt andra.² Organisationer som arbetar för hemlösa i sina verksamheter tillhör den grupp som utför insatser åt andra och som i sin verksamhet arbetar med stöd/bistånd, behandling och omsorg.

I förhållande till andra länder är den socialt inriktade frivilligsektorn relativt liten i Sverige. Om man enbart tar hänsyn till den andel av frivilligsektorn som driver verksamheter inom välfärdsstatens kärnområden (utbildning, vård och social omsorg) uppgår denna andel i Sverige endast till 27 % jämfört med 57 % i Storbritannien och 84 % i USA.³ Detta beror på att den generella välfärdsnivån i Sverige är betydligt högre jämfört med dessa båda länder, varför utrymmet för och behovet av frivilligt socialt arbete är betydligt större i dessa länder.

13.2 Frivilligorganisationernas roll

Organisationer som är praktiskt aktiva i hemlöshetsarbetet och som till exempel driver särskilda boendeenheter, har egna uppsökarteam och/eller är huvudmän för vård och behandling, har ofta en nära ekonomisk och organisatorisk relation till de sociala myndigheterna. Det är inte ovanligt att dessa organisationer arbetar utifrån konkreta *uppdrag* från kommunala myndigheter och ersätts för utförda och specificerade arbetsuppgifter.

Frivilligheten är, vid sådana uppdragskonstruktioner, givetvis något begränsad. Det finns dock ett stort värde i att medborgarna fritt kan vända sig till dessa organisationers verksamheter. Socialstyrelsen har till exempel visat att ett icke oansenligt antal hemlösa är kända enbart hos frivilligorganisationerna och således inte är aktuella hos de sociala myndigheterna (i Socialstyrelsens kartläggning 1993 hade 12 % av alla hemlösa enbart kontakt med dessa organisationer). Ett stort antal utsatta människor vänder sig uppenbarligen hellre till de mer öppna organisationerna än till myndigheterna, vilket också riksdagens socialutskott starkt betonade i ett

---

² Ref. av Nordfeldt (1999), s. 81.

³ Nordfeldt (1999), s. 80.

av sina betänkanden vid 1997/98 års riksmöte: "...deras insatser är ett utmärkt komplement till socialtjänstens insatser. Utskottet anser att socialtjänsten måste söka få till stånd en ökad samverkan med de frivilliga organisationerna för att stödja och hjälpa de hemlösa men också för att nå de grupper av hemlösa som inte vill ta kontakt med socialtjänsten".⁴

Frivilligorganisationernas roll som organisatör av och katalysator för socialt engagemang för hemlösa och utsatta människor är därför viktig. Organisationerna fyller upp det avstånd som annars lätt uppstår mellan den enskilda människan och myndigheterna. För den enskilde hemlöse är detta av stor betydelse vid många tillfällen, likväl som frivilligorganisationerna erbjuder en möjlighet för enskilda människor i stort att finna vägar för ett engagemang som annars kan ha svårt att kanaliseras.

De frivilliga organisationerna bidrar ofta aktivt till en socialpolitisk opinionsbildning utifrån hemlösas perspektiv. Härigenom förbyggs att avståndet mellan skilda människors livsvillkor blir så stort att själva samhällstanken undergrävs. Dessa insatser är av stor vikt eftersom ett effektivt arbete mot hemlöshet förutsätter att medborgarna i allmänhet uppfattar hemlöshetsproblemet som en till stora delar gemensam angelägenhet och inte enbart ser hemlösheten som privata problem och/eller som uppgifter för skilda socialmedicinska experter. Många frivilligorganisationer fungerar som intressebevakare för människor på livets skuggsida och kan sålunda förstärka rösterna från människor som annars ofta har svårt att hävda sig i konkurrensen om den politiska uppmärksamheten.

Kommittén för hemlösa finner det angeläget att även andra nätverk och rörelser än de traditionella frivilligorganisationerna hittar vägar till praktiska insatser för och med hemlösa människor. Fackliga organisationer, invandrarföreningar, miljögrupper, kvinnoorganisationer, idrottsföreningar och studentorganisationer är exempel på sådana sammanslutningar där ett ökat engagemang i hemlöshetsfrågor skulle kunna ha stort värde såväl för enskilda hemlösa som för samhällstanken i stort.

Kulturgeografen Marie Nordfeldt gör i sin avhandling *Hemlöshet i Välfärdsstaden* (1999) intressanta jämförelser mellan Göteborgs Kyrkliga Stadsmission och Stadsmissionen i Stockholm. Detta resonemang är även intressant ur principiell synvinkel. Hon pekar på att medan Stadsmissionen i Göteborg i hög grad är integrerad i de

---

⁴ Socialutskottets betänkande 1997/98:SoU17, s. 20.

sociala myndigheternas insatser, så har Stadsmissionen i Stockholm valt en mer nischad och möjligtvis mer självständig verksamhetsform. En av Nordfeldts slutsatser är att en nära integration kan ge de frivilliga organisationerna möjligheter att påverka den kommunala politiken, samtidigt som en alltför nära allians mellan den frivilliga och den offentliga sektorn kan leda till att de frivilliga organisationerna förlorar sin traditionella, opinionsbildande roll. "Man riskerar också att förlora sin avantgardistiska roll – det vill säga möjligheterna att identifiera nya problemområden och starta nya verksamheter – om man i alltför hög grad anpassar sig till den kommunala förvaltningens efterfrågan", sammanfattar Nordfeldt i sin avhandling.⁵

Det finns skäl att påpeka att redan Socialtjänstkommittén fann anledning att i sitt huvudbetänkande betona, att "socialtjänstens stöd till utomstående organisationer får inte medverka till att styra de frivilliga organisationerna och att samverkan inte får inkräkta på organisationernas integritet, initiativförmåga och vitalitet".⁶ Socialtjänstkommittén varnade för en utveckling som man redan i mitten av 1990-talet kunde se "vissa tecken på", nämligen "att kommunerna utvecklar strategier för att få mer 'valuta för pengarna'. Denna utveckling ger oss anledning att på nytt slå vakt om ett rikt och oberoende föreningsliv. Om socialtjänsten av en eller annan anledning vill ställa ensidiga villkor för hur en prestation skall utföras ligger det enligt vår mening närmast till hands att välja entreprenadformen i stället för bidrag" (s. 386). Enligt en undersökning av forskarna Tommy Lundström och Filip Wijkström har kommunerna blivit allt mer målinriktade och vill bara ge stöd för speciella syften; benägenheten att ge generellt stöd har minskat och tendensen är att ge ett mer prestationsrelaterat stöd.⁷

Denna utveckling föranleder forskaren Staffan Johansson vid CEFOS, Göteborgs universitet, att fråga sig om de ideella organisationerna är "självständiga rörelser eller kommunala underleverantörer".⁸ Hans undersökning baseras på ett antal frivilligorganisationer i Göteborg. Utvecklingen under 1990-talet har gått mot en "genomsnittseuropeisk modell", som han uttrycker saken, vilket innebär att den offentliga sektorn har ökat sina styrambitioner och frivilligorganisationerna i allt större utsträckning fungerar som ett

⁵ Nordfeldt (1999), s. 186.

⁶ SOU 1994:139, s. 386.

⁷ Johansson (2001), s. 23, med ref. till Lundström & Wijkström (1997): *The nonprofit sector in Sweden* (Manchester University Press).

⁸ Johansson (2001) där frågeställningen också utgör bokens titel.

alternativ och en ersättning för offentlig service.⁹ Johansson menar att svaret på hans fråga är att det finns organisationer som representerar positioner över hela spektrat. Organisationerna har generellt sett blivit mindre utmanande, vilket kan förklaras med att det övergripande målet har utvecklats mot överlevnad i takt med att organisationerna har anställt personal och därmed iklätt sig en arbetsgivarroll. Det innebär dock inte att organisationerna reservationslöst "dansar efter kommunens pipa", utan Staffan Johansson betonar att det finns inslag av självständighet som motverkar integration.

13.3 Utveckling mot ett mer bostadsorienterat synsätt

Stadmissionen i Göteborg är svensk medlemsorganisation i den europeiska sammanslutningen av organisationer som arbetar för hemlösa – FEANTSA. Stadmissionen har tagit initiativ till att bilda nätverket FEANTSA Sverige, som är en paraplyorganisation för svenska frivilligorganisationer. Nätverket har under våren 2001 utarbetat en handlingsplan över boendefrågor i Sverige och genomfört konferensen "Access to housing for excluded people" i Göteborg i maj 2001. Kommittén har bistått nätverket ekonomiskt för att ge det möjlighet att utveckla sin verksamhet.

I FEANTSA Sveriges handlingsplan har man valt att fokusera på följande prioriterade områden:

- Rätt till bostad.
- Ökad nybyggnation av bostäder.
- Utveckling av sociala indikatorer.
- Bibehållande av allmännyttiga bostadsbolag.
- Inrättande av kommunala bostadsförmedlingar.
- Förtursystem för människor som är utestängda från bostadsmarknaden.
- Lag om bostadsanvisning.
- Laglig rätt till boendestöd till personer som befinner sig i en hemlöshetssituation.
- Kommunerna bör ta ett heltäckande bostadsförsörjningsansvar i en lokal bostadsmyndighet.
- Förändring av nuvarande lagstiftning om vräkning.

---

⁹ Johansson (2001), s. 123.

Den svenska handlingsplanen utgör ett komplement till FEANTSA:s breda programförklaring "Främja social integration genom tillgång till bostäder" som organisationen tillkännagav i oktober 2001. Programförklaringen är FEANTSA:s första bidrag till den nya EU-strategin för social integration som antogs av Europeiska Rådet vid dess möte i Lissabon i mars 2000 (se vidare avsnitt 14.3).

13.4 Överväganden och förslag

Kommittén anser att det är viktigt att frivilligorganisationer som arbetar med hemlösa och frågor om hemlöshet, årligen skall kunna erhålla medel för underlätta och främja ett aktivt utvecklings- och metodarbete inom området. Medel för detta ändamål beviljas av Socialstyrelsen och förutsätter ett ansökningsförfarande från respektive organisation.

14 Hemlösheten ur ett europeiskt perspektiv

14.1 Europarådet

Europarätten innehåller ett antal fördrag, konventioner och andra rättskällor som berör frågan om rätten till bostad och socialt utsatta grupperas situation. Ett centralt dokument är den av Europarådet 1996 antagna reviderade europeiska sociala stadgan, som för Sveriges del trädde i kraft den 1 juli 1999. Hänvisningar till den sociala stadgan har genom EU:s Amsterdamfördrag skett både i ingressen till Maastrichtfördraget och i inledningen till det socialpolitiska kapitlet i EG-fördraget.

Två av stadgans artiklar, vilka båda är nytillkomna, är av särskilt intresse:¹

- Artikel 30 behandlas rätt till skydd mot fattigdom och social utslagning, och har följande lydelse:

För att trygga den enskildes rätt till skydd mot fattigdom och social utslagning åtar sig parterna

- a) att vidta åtgärder inom ramen för en samordnad helhetssyn för att främja att personer som lever i eller som riskerar att komma i ett läge av social utslagning eller fattigdom, liksom deras familjer, faktiskt får tillgång särskilt till sysselsättning, bostad, yrkesutbildning, utbildning kultur samt rätt till social och medicinsk hjälp,
- b) att göra en översyn av dessa åtgärder för att vid behov kunna anpassa dem.

- Artikel 31 behandlar rätten till bostad:

För att trygga att den enskilde i praktiken kommer i åtnjutande av rätt till bostad, åtar sig parterna att vidta åtgärder som syftar till

1. att främja tillgången till bostäder med rimlig standard,
2. att förebygga och minska hemlösheten i syfte att successivt undanröja den,

---

¹ Svensk lydelse enligt *Europeisk social stadga (reviderad) Strasbourg den 3 maj 1996* (Sveriges internationella överenskommelser, SÖ 1998:35).

3. att göra bostäder ekonomiskt tillgängliga för personer som saknar tillräckliga medel.

I regeringens proposition om Europarådets sociala stadga (prop. 1997/98:82) uttalade departementschefen, att "vi välkomnar att grundläggande rättigheter på det sociala området, som rätten till skydd mot fattigdom och social utslagning och rätten till bostad också har getts en plats i stadgan". Regeringen ansåg det viktigt att den reviderade stadgan kunde träda i kraft "så fort som möjligt", varför "omfattningen av de åtaganden som nu föreslås därför bör utgå från gällande svensk lagstiftning". I propositionen klargjordes att "några ytterligare åtaganden som vore önskvärda men som kräver lagstiftning har alltså nu inte övervägts".

Bestämmelserna i artikel 30 uppfylls genom framför allt bestämmelserna i socialtjänstlagen (1980:620) om socialnämndens ansvar, vilka har överförts till den nya socialtjänstlag (2001:453) som träder i kraft den 1 januari 2001. Bestämmelserna i artikel 31 om rätten till bostad uppfylls enligt regeringen av de bostadspolitiska mål som riksdagen redan har antagit. Vidare finns det en skyldighet för det allmänna att trygga rätten till bostad utifrån RF 1 kap. 2 § andra stycket (se vidare avsnitt 5.1.1 för en diskussion om innebörden av RF:s bestämmelse). I prop. 1997/98:82 påminde departementschefen också om det svenska kravet på ett godtagande av målet "Rätt till en rimlig bostad för alla" i samband med FN:s andra världskonferens 1996 om boende, bebyggelse och stadsutveckling (Habitat II), vilket också blev konferensens resultat. "Ett åtagande på bostadspolitikens område inom ramen för den reviderade europeiska stadgan ter sig därför naturligt", framhölls det i propositionen.

Genom fastslagen praxis anses Europarådets konvention om de mänskliga fri- och rättigheterna också ha "viss betydelse" för de sociala och ekonomiska rättigheterna enligt konventionen.² Konventionen anses enligt forskare på området ha "verkat styrande på rättsutvecklingen" i de medlemsstater som ratificerat konventionen.³

---

² Ds 2001:10, s. 98. En nyöversättning av konventionen jämte tilläggsprotokoll finns i SFS 1998:712.

³ Bernitz och Kjellgren (2000), s. 7. Konventionen är sedan 1995 införlivad med svensk rätt (SOU 1993:40 del B, prop. 1993/94:117). Europakonventionen har i och för sig inte något generellt företräde framför intern svensk rätt, men i praktiken framhåller professor Ulf Bernitz "synes dock de svenska domstolarna vara mycket lojala mot Europakonventionen, framför allt genom fördragskonform tolkning" (Bernitz 2000, s. 119).

14.2 EU- och EG-rätten

EG-fördraget, dvs. det ursprungliga Romfördraget med efterföljande ändringar och tillägg, ger i artikel 13 möjlighet för EU:s råd att vidta "lämpliga åtgärder" för att bekämpa olika typer av diskriminering. Rådet har med stöd av denna artikel utfärdat ett direktiv (2000/43/EG) som förbjuder diskriminering på grund av ras eller etniskt ursprung och som bland annat tar sikte på tillhandahållandet av varor och tjänster, däribland tillhandahållandet av bostäder.⁴ Hur denna bestämmelse skall införlivas i svensk lagstiftning är en fråga som för närvarande är föremål för särskild utredning (dir. 2000:106) inom regeringskansliet.

Därutöver bör nämnas att EG-fördraget genom tillkomsten av Amsterdamfördraget (1997) numera även innefattar en särskild avdelning som bland annat berör socialpolitiska frågeställningar. I artikel 137 klargörs att gemenskapens och medlemsländernas mål är att åstadkomma ett fullgott socialt skydd och att bekämpa social utslagning. Ministerrådet kan besluta om "åtgärder som är avsedda att främja samarbetet mellan medlemsstaterna genom initiativ som syftar till att öka kunskapen, utveckla utbytet av information och beprövade erfarenheter, främja nyskapande tillvägagångssätt och utvärdera erfarenheter för att bekämpa social utslagning".

14.3 Handlingsplan mot social utslagning

Under Nicemötet i december 2000 proklamerades *Europeiska Unionens stadga om de grundläggande rättigheterna* (2000/C 364/01), som gemensamt utarbetats av medlemsländerna, kommissionen och Europaparlamentet. Stadgan påminner innehållsmässigt om Europakonventionen om mänskliga fri- och rättigheter, men slår fast en rad rättigheter utöver vad som följer av konventionen, framför allt med utgångspunkt i EG-rättens etablerade principer.⁵ Stadgan är för närvarande inte juridiskt bindande. Icke desto mindre finns det skäl att tro att stadgan kommer att bli ett viktigt tolkningsdokument för bland annat EG-domstolen.⁶ I artikel 7 fastslås att "var och en har rätt till respekt för sitt privatliv och familjeliv, sin bostad och sina kommunikationer". I stadgan finns

⁴ EU:s ministerråd har under år 2000 även antagit ett direktiv (2000/78/EG) mot diskriminering i arbetslivet, men det berörs inte närmare i detta sammanhang.

⁵ Bernitz och Kjellgren (2001): *Supplement till Europarättens grunder*, s. 7.

⁶ Bernitz och Kjellgren (2001): *Supplement till Europarättens grunder*, s. 6-7.

vidare en artikel om förbud mot diskriminering på grund av bland annat kön, ras, hudfärg, etniskt eller socialt ursprung, funktionshinder, ålder etc.

Däremot saknas det i stadgan en uttrycklig formulering om "rätt till bostad" (jfr Europarådets sociala stadga artikel 31). I artikel 34 finns enbart en skrivning om finansiellt stöd "i syfte att bekämpa social utslagning och fattigdom". Skälet till detta är att det folkrättsligt inte existerar någon "rätt till bostad" (*right to housing*), men väl "en rätt till lämplig bostad" (*a right to adequate housing*). Sistnämnda rättighet finns stadgad i artikel 25 i FN:s allmänna deklaration om de mänskliga rättigheterna från 1948 samt i artikel 11 i konventionen om de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna från 1966. Diskussionen om rätt till bostad knyter an till diskussionen om de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna skall ges samma rang som de medborgerliga och politiska. En skillnad är att de förstnämnda är progressiva till skillnad från de medborgerliga och politiska. I arbetet med EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna, har Sveriges officiella linje varit att "rätt till bostad" inte faller inom EU:s kompetensområde och därmed inte bör införlivas i denna typ av stadga.

Vid EU:s regeringskonferens i Nice i december 2000 proklamerades fyra mål i kampen mot fattigdom och social utslagning.⁷ Medlemsländerna uppmanades att för perioden 2001–2003 utveckla sina egna prioriteringar i förhållande till målen i nationella handlingsplaner mot fattigdom och social utslagning. Bakgrunden är det strategiska mål som sattes av Europeiska Rådet i Lissabon i mars 2000, att fram till 2010 åstadkomma en större social sammanhållning i medlemsstaterna och EU. EU-kommissionen har för sin del beskrivit social utslagning som "en av de största utmaningarna för vår ekonomi och vårt samhälle".⁸ Skillnaderna mellan medlemsstaterna är betydande. "Balansen mellan faktorer som bidrar till utslagning varierar mellan olika personer, mellan kvinnor och män och mellan medlemsstater", som kommissionen uttrycker det. Kommissionen pekar på en del strukturella tendenser och betonar att:

⁷ I detta avsnitt används termen *social utslagning* eftersom det är den som regeringen använt i den antagna "Handlingsplanen mot fattigdom och social utslagning" (maj 2001).

⁸ Europeiska Gemenskapernas Kommission (2000): *Meddelande från Kommissionen. Att bygga ett Europa för alla*, s. 4. KOM (2000) 79 slutlig.

Ekonomisk utveckling medför inte automatiskt fördelar för alla. Ojämt fördelade förmåner och kostnader är sidoeffekter av marknadskrafterna, som skapar vinnare och förlorare (ibid, s. 7).

De fastställda målen i kampen mot social utslagning skall leda till att:

- Främja sysselsättningen och allas tillgång till resurser, rättigheter, varor och tjänster.
- Förebygga risker för utslagning.
- Agera för de mest utsatta.
- Mobilisera samtliga aktörer.

Den svenska handlingsplanen antogs av regeringen i maj 2001. I handlingsplanen ges inledningsvis en sammanfattande beskrivning av utvecklingen inom ovanstående fyra målområden utifrån ett svenskt perspektiv, bland annat vad gäller "de mest utsatta". I avsnittet om Strategisk ansats och väsentliga mål lyfter regeringen fram ett antal punkter för att öka rättvisan i samhället. Bland annat understryks vikten av att förbättra stödet till de mest utsatta. "Det handlar om att förebygga och behandla missbruk av alkohol och narkotika, minska antalet hemlösa", framhålls det i planen. Vidare finns ett avsnitt om sociala indikatorer som ett verktyg för att beskriva utvecklingen inom olika områden och för att kunna utvärdera resultatet i förhållande till uppsatta mål.

Vid sitt möte den 3 december 2001 ställde sig Ministerrådet bakom ett förslag om sociala indikatorer som *Kommittén för Social Trygghet* har utarbetat, och som kommer att bekräftas av Europeiska Rådet vid dess möte i Leken senare i december. Ingen av indikatorerna avser särskilt hemlöshet, men i dokumentet påpekas bland annat att det är angeläget att förbättra underlaget för jämförbar information och rapportering om "anständiga bostäder, bostadskostnader och hemlöshet". Kommittén för hemlösa vill för sin del understryka betydelsen av att det utarbetas denna typ av jämförande indikatorer för att underlätta uppföljningen av genomförda insatser. I den svenska handlingsplanen klargörs några centrala krav som kan ställas på denna typ av indikatorer, nämligen att de skall vara:⁹

- Väldefinierade, dvs. tydligt avgränsade och bygga på statistik som framställs enligt vetenskapligt beprövade metoder.

---

⁹ Sveriges handlingsplan mot fattigdom och social utslagning, s. 27.

- Valfärdsrelevanta, dvs. de skall belysa förhållanden som är viktiga för individers välfärd och livschanser samtidigt som de är socialpolitiskt påverkbara.
- Lätta att kommunicera, dvs. tydliga och relativt få till antalet.
- Lätta att följa upp, dvs. tillgängliga med kort tidsfördröjning och möjliga att relatera till politiska beslut.

14.4 Kampen mot hemlöshet – "goda exempel" från Danmark, Finland, Belgien och Storbritannien¹⁰

Som lämpliga exempel på urvalet, analysen och dokumentationen av exempel på ansatser i andra medlemsstater i Europeiska unionen har både övergripande koncept och enskilda åtgärder tagits med i detta avsnitt. Av exemplen som valts ut presenteras nedan sju intressanta exempel från Belgien, Danmark, Finland och Storbritannien. De gäller framför allt frågor om tillhandahållande av bostäder och åtföljande sociala stödåtgärder, och dessa kan delas in i fem olika åtgärdstyper:

1. Lagstiftning om tillhandahållande av bostäder till hemlösa.
2. Handlingsprogram.
3. Bostadsförmedlingar.
4. Särskilda boendeformer ("servicebostäder").
5. Samordnad rådgivning.

Som exempel på området lagstiftning har lagstiftningen om hemlösa i *Storbritannien* undersökts, vilken sedan 1977 ålägger kommunerna att under vissa förutsättningar förse hemlösa som har "prioriterade behov" (i synnerhet familjer och "utsatta" ensamstående) med bostäder och ger de berörda individuella lagliga rättigheter. Till dess att bostadslagstiftningen för England och Wales ändrades år 1996 avsåg kommunernas skyldigheter gentemot grupperna med förtursbehov förmedling av permanenta bostäder (fram till idag gällande lagstiftning för Skottland). År 1996 begränsades skyldigheten enligt lag till tillfällig inhysning av bostadslösa. Bostadslösa med "priority need" skall emellertid fortfarande få "rimlig" förtur vid tilldelning av socialbostäder (social housing). En utvidgning av målgruppsdefinitionen med ensamstående som, på grund av att de

¹⁰ Detta avsnitt baseras på en sammanfattning av Volker Busch-Geertsemas bok *Wohnungslosenpolitik in anderen EU-Ländern* (2001).

är unga eller har skrivits ut från institutioner, klassas som särskilt utsatta var planerad för 2001. Den brittiska lagstiftningen om hemlösa har – trots all kritik av detaljer i lagstiftningen och administrationen¹¹ – väsentligt bidragit till att integrering i normala bostäder av ett stort antal hemlösa familjer och särskilt hjälpbehövande ensamstående kunnat säkerställas och förankras som en angelägen bostadspolitisk uppgift för kommunerna. Den var under många år enastående i Europa, eftersom den gav bostadslösa laglig rätt till normala bostäder.

Ett särskilt ambitiöst aktionsprogram för att minska antalet hemlösa på gatorna (dvs. i praktiken uteliggare), först i London och senare i stora delar av Storbritannien, är den brittiska regeringens Rough Sleepers Initiative (RSI), som genomfördes och utvärderades i tre faser mellan 1991 och 1999.¹² Därefter avlöstes initiativet av ett nyutformat aktionsprogram som har som mål att ytterligare minska antalet uteliggare.¹³ Inom ramen för RSI stöddes uppsökande socialt arbete, nödbostäder, projekt för återintegrering och åtgärder för försörjning med bostäder på medellång och permanent sikt. I den andra och tredje fasen förstärktes samordningen av enskilda åtgärder med målet att på längre sikt återanpassa hemlösa från gatorna i enskilda normala bostäder (permanenta individuella bostäder), och en konsekvent inriktning enbart på hemlösa med entydiga erfarenheter från gatan genomdrevs.

Till de väsentliga resultaten av programmet hör den påtagliga minskningen av antalet hemlösa i London framför allt under den första fasen av RSI och uppbyggnaden av ett avsevärt bostadsbestånd, som står till förfogande speciellt för att tillhandahålla permanenta hyreskontrakt till tidigare hemlösa från gatorna (och vid behov åtföljande stöd). I London förmedlades inom loppet av nio år över 5 500 före detta hemlösa från gatorna till normala bostäder

---

¹¹ För det första kritiseras att vissa grupper utesluts, som inte klassas som *in priority need*, samt de i lag fastställda förutsättningarna för rättsanspråket: De hemlösa får inte *avsiktligt* ha framkallat problemsituationen, och de måste styrka lokal anknytning för att få förtur. Därutöver kan det bristande sambandet mellan det individuella rättsanspråket och ett rimligt och tillräckligt utbud av bostäder och strategier inom andra områden av social- och bostadspolitiken ses som speciellt problematisk. Brittiska forskare har beklagat "residualiseringen" av det kommunala bostadsbeståndet genom en av de centrala myndigheterna genomdriven och subventionerad omfattande försäljning å ena sidan och kommunernas strikta skyldighet att försörja särskilt missgynnade (jfr. Forrest & Murrie 1991). Litteraturen om den brittiska lagstiftningen om hemlösa är synnerligen omfattande. Här nämns endast som exempel Karlén (1998), Clapham m.fl. (1990), Evans (1999), Lowe (1998) och Sommerville (1999).

¹² Jfr Randall & Brown (1994, 1995, 1996, 1999), Dane (1998) och Alexander & Ruggieri (1998).

¹³ Jfr Social Exclusion Unit (1998), RSU (2000).

som var tillgängliga speciellt för denna grupp av personer, och antalet uteliggare minskades genom ett paket av olika åtgärder som var noga anpassade till varandra. Intressanta är också resultaten av utvärderingarna, vilka ger viktiga upplysningar om målgruppens hjälpbehov och om strategierna för framgångsrik återanpassning av hemlösa i normala bostäder.

Som bostadsförmedlingar har två exempel från Belgien och Finland dokumenterats, som båda siktar på en starkare kvantitativ utvidgning av försöken och av vilka det finns liknande också i Tyskland: förmedlande organ som målinriktat söker individuella bostäder för särskilt missgynnade, i synnerhet också hemlösa, där dessa till övervägande del kan bo med normala hyreskontrakt och vid behov kan få ytterligare personligt stöd.

Exemplet från *Belgien* gäller allmännyttiga "Sociala förmedlingar", som – för det mesta som mellanhyresvärdar – framför allt gör privata bostäder tillgängliga för missgynnade hushåll och vid behov ordnar personlig hjälp för de boende. I en del fall görs också tomma lägenheter beboeliga igen med inbegripande av sysselsättnings- och träningsåtgärder. Intressant är här i synnerhet att de tre belgiska storregionerna har utfärdat lagar som ekonomiskt stöder och reglerar ytterligare utbyggnad av sådana förmedlingar och som skall sörja för heltäckande utbredning. 1999 uppskattades antalet sociala uthyrningsagenturer till cirka 100 och lägenhetsbeståndet som de förvaltar till över 3 200 bostadsenheter.¹⁴

Exemplet från *Finland* avser Y-stiftelsen som verkar i hela landet. Denna stiftelse, som grundades 1985, finansieras av det finska kommunförbundet, de fem största städerna, Röda korset, psykiatrföreningen, det statliga alkoholmonopolet och de centrala byggfacken. Organisationen som subventioneras med statliga och kommunala medel och Lotto-medel, köper – om möjligt med regional spridning – små lägenheter med god standard i bostadsbeståndet och överläter dem till målgruppen med fullt besittningsskydd. Förvaltningen av bostadsbeståndet och anskaffningen av nya bostadsenheter sker på ett centralt beläget kontor i Helsingfors. Förmedlingen till målgruppen av lägenheterna, som anskaffas och förvaltas av Y-stiftelsen, organiseras via kommuner och församlingar, vilka för det mesta uppträder som mellanuthyrare och eventuellt också ansvarar för ytterligare hjälp.¹⁵ Sommaren 2000 hade Y-stiftelsen anskaffat cirka 4 000 lägenheter i 48 kommuner speciellt för

¹⁴ Jfr De Decker (1998).

¹⁵ Jfr Kärkkäinen m.fl. (1998).

hemlösa och flyktingar, och cirka 5 000 personer var hyresgäster i dessa lägenheter.

Särskilda boendeformer och innovativa ansatser inom området stöd till före detta hemlösa vid återanpassning i normala bostäder representeras här av två ovanliga försök från Danmark och Finland.

Från *Danmark* finns ett försök som pläderar för tolerans av okonventionella boendeformer och bostadsområden, som framför allt har uppkommit genom (otillåtet) permanent utnyttjande av trädgårdsbodnar, fiskarstugor, byggvagnar, husbåtar och självbyggen. De informella nätverken och den höga toleransen i sådana områden gentemot personer som annars är svåra att integrera och är potentiellt bostadslösa, har lett till rekommendationer om att i framtiden ta större hänsyn i planering och strategier till sådana oplanerade och illegala former av bostadsanskaffning, om att tolerera överträdelse av regler eller till och med anvisa områden där man avstår från gängse byggnads- och ordningsföreskrifter.¹⁶ I begränsad omfattning ser man i detta också en möjlighet till försörjning för hemlösa som annars skulle ha stort behov av formell hjälp och små möjligheter till integration. 1999 lade den danska regeringen till och med fram ett program där okonventionella boendeformer för utslagna befolkningsgrupper ("Skæve huse til skæve existenser") stöds av staten.¹⁷ Projektet har numera permanentats, så att nya utvalda projekt varje år kan få startfinansiering via detta.

I *Finland* finns ett exempel som gäller åtföljande stöd genom frivilliga till f.d. i bostäder. Viktiga grundprinciper för detta försök är att det ideella engagemanget organiseras och övervakas av betalda specialister och att professionell hjälp härigenom inte skall ersättas utan kompletteras.¹⁸ De frivilliga får ingen lön, endast ersättning för utlägg. De får en grundläggande utbildning och kan delta i åtföljande utbildningsåtgärder. Mellan de boende, kommunens och organisationens professionella socialarbetare som organiserar de frivilligas stöd lokalt, ingås ett avtal som reglerar hjälpens mål, form, innehåll och varaktighet. I det ideella arbetet gäller det framför allt att bistå de boende i deras vardagssysslor, ta itu med centrala problem som ensamhet och social isolering och hjälpa till vid problem med att sköta hushållet och att vänja sig vid vardagslivet i en egen lägenhet. Hjälp med att handla, försörja sig och gemen-

¹⁶ Jfr Sørensen (1993), Kristensen (1999), Jensen m.fl. (1997).

¹⁷ Busch-Geertsema har direkt på platsen intervjuat olika ansvariga och delaktiga om programmet och bedömningen av detta.

¹⁸ Jfr Kärkkäinen m.fl. (1998). Många kunskaper om detta och det föregående exemplet från Finland är baserade på en rad intervjuer som jag själv har genomfört direkt på platsen.

samma fritidsaktiviteter är typiska uppgifter för de frivilliga. Det är i första hand frågan om relationsarbete. Detta försök som inte förrän på sistone utvecklats också i Finland har snabbt fått stor spridning, och enligt försiktiga uppskattningar drev man år 2000 sådana projekt i mer än 20 städer med en kapacitet för att stödja upp till 300 personer.

I staden Bristol, *Storbritannien*, lämnas rådgivning under samverkan mellan olika offentliga organ och fria huvudmän vid en central kontaktpunkt för ensamstående hemlösa, där sammanlagt tio huvudmän för olika typer av rådgivning och tjänster samarbetar. Kommunala myndigheter som vanligtvis arbetar skilda från varandra handlägger ansökningar om bostadsbidrag, ansökningar om betalning av deposition och ansökningar om inkvartering enligt lagen om hemlösa, och de erbjuder stöd av två socialarbetare vid utredning av ytterligare hjälpbehov. Anställda vid socialförvaltningen handlägger ansökningar om socialhjälp, personal vid arbetsförmedlingen förmedlar arbete, träning och utbildning för myndiga och ytterligare ett organ förmedlar ungdomar till utbildning, träning och arbete. Förvaltningsområdets hälsovårdsnämnd förmedlar hjälp när det gäller hälsovård. Två fria huvudmän för hjälp till hemlösa har ansvar för mottagning och vidareförmedling inom kontaktpunkten och för rådgivning om lagliga rättigheter i tvistefrågor. Alla anställda arbetar direkt på platsen, men personalkostnaderna finansieras av respektive huvudmannorganisation.

15 Forskarsamhället och hemlösheten

Kommitténs förslag:

Kommittén föreslår att regeringen beslutar avsätta särskilda medel för ett programstöd för hemlöshetsforskning vid Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS).

Hemlöshetsforskning utgör i dagsläget inte något prioriterat område vid universitet och högskolor. Det finns få disputerade forskare som ägnar sig åt området, samtidigt som få unga forskare funnit möjlighet att ägna sig åt detta forskningsfält. Hemlöshetsforskningens svaga ställning får bland annat till följd att grundläggande frågor som metoder vid denna typ av forskning inte har varit föremål för genomgripande behandling.

Det finns många faktorer som har bidragit till detta tillstånd. En väsentlig förklaring kan vara att problemet ansågs löst i och med miljonprogrammets fullbordning på 1970-talet. Därmed avfördes frågan från agendan. Fokuseringen på hemlöshetsproblemet sedan 1980-talet har dock gjort det nödvändigt att avsätta resurser för ett långsiktigt arbete med att utveckla och förstärka den samlade kunskapen på området, inte minst ur ett tvärvetenskapligt perspektiv. Bland dagens forskare råder det en stor enighet om behovet av systematisk forskning för att identifiera hemlöshetsskapande processer och riskindikationer för hemlöshet. Identifikationen av sådana faktorer skulle underlätta motverkandet av hemlöshet.

För att underlätta denna kunskapsuppbyggnad fyller de statliga forskningsråden en viktig funktion. Tvärvetenskapliga ansatser är viktiga, eftersom hemlöshetsforskning tematiskt tangerar många andra områden, däribland forskning om levnads- och boendevillkor, fattigdom, socialt arbete, bostadsmarknad och bostadspolitik. I regeringens forskningspolitiska proposition

Forskning och förnyelse (prop. 2000/01:3) betonades vikten av att förbättra statens löpande uppföljning av den kommunala verksamheten. "Kunskaperna om såväl orsakerna till hemlöshet som effekter av gjorda insatser är exempelvis (enl. Hemlöshetskommitténs betänkande SOU 2000:14) mycket fragmentariska" (s. 217).

I syfte att stimulera forskning på området beslöt regeringen, på initiativ av kommittén, att ge bidrag till ett tvärvetenskapligt forskarnätverk bestående av landets främsta hemlöshetsforskare för att utforma en ansökan till forskningsråden kring ett specifikt forskningsprojekt. Sistnämnda ansökan – "Bostadslöshet i välfärdsstaden: lokal politik och organisatoriska nätverk" – bifölls dock inte av styrelsen för Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap när ärendet avgjordes i november 2001. I beslutsunderlaget till styrelsen framfördes att "forskargruppen är mycket väl meriterad inom området. Den flerdisciplinära ansatsen och analysmodellen med flera nivåer är tilltalande drag. Projektet har dock en påtaglig 'programkaraktär'." Mot denna bakgrund finner kommittén det angeläget att regeringen avsätter särskilda medel till ett särskilt programstöd för hemlöshetsforskning vid Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap.

Reservation och särskilt yttrande

Reservation

Undertecknande Kristina Axén Olin (m), Hardy Hedman (kd), Erling Bager (fp) och Anki Elken (c) reserverar oss på följande punkter mot Kommittén för hemlösas slutbetänkande:

Hemlöshetsproblem löser man bara delvis med bostadsbyggande

I arbetet med att motverka hemlösheten är det av stor vikt att så många aktörer som möjligt får möjlighet att delta. Enligt vår mening har utredningen på ett mångsidigt sätt belyst vägen in i och ut ur hemlöshet. Däremot är utredningens förslag i alltför hög grad inriktade på den allmänna bostadspolitiken och på förslag till lagändringar inom området.

I förhållningssättet till hemlöshet bör man, som utredningen framhåller, väga in både individuella orsaker och ett mer samhällsorienterat synsätt. Det är en kombination av strukturella, sociala och individuella faktorer som skapar hemlöshet. Hemlöshet är ett komplext problem och några enkla lösningar på problemet finns inte. Hemlöshet och bostadslöshet är inte explicit samma sak. Förändringar av enbart bostadssituationen i Sverige skulle inte lösa problemet fullt ut.

Det civila samhället måste engageras

Frivilligorganisationernas arbete är ovärderligt både när det gäller att förebygga hemlöshet och i fråga om att bygga upp det mänskliga nätverk som krävs för att många av de hemlösa stegvis ska

kunna ta ansvar för ett eget hem. Detsamma gäller anhöriga, vänkretsen, tidigare arbetskamrater etc till den som blivit hemlös. Stat och kommun kan säkerligen finna en bostad åt den hemlöse. Men ett mänskligt engagemang från det civila samhället behövs för att bostaden så småningom ska bli ett bestående och tryggt hem.

Ett brett utbud av metoder och insatser behövs för att möta det mångfasetterade behov som finns hos de hemlösa. En del hemlösa har under längre tid varit i kontakt med offentliga myndigheter och har gradvis genom åren tappat förtroendet för dessa. Till inte obetydlig del kan detta bero på det bemötande som den biståndsbehövande möter inom socialtjänsten och andra myndigheter. Frivilligorganisationer och övriga delar av det civila samhället kan här spela en utomordentligt viktig roll, bland annat med att återknyta kontakten med de sociala myndigheterna. Kommunen bör därför ha möjlighet att om så är lämpligt direkt upphandla delar av verksamheten som syftar till att stödja de hemlösa. För att bistå hemlösa och skapa kontinuitet i kontakten med olika myndigheter bör man överväga att införa personliga ombud för varje hemlös som så önskar.

Ett förslag som kommittén framför i kapitel 3 (Behov av kunskap och metodutveckling) borde enligt vår mening knytas starkare till frivilligorganisationerna och det civila samhället. Enligt kommittén bör regeringen ge Socialstyrelsen och Boverket i uppdrag att organisera en verksamhet som i samverkan med kommuner, landsting och frivilligorganisationer tar initiativ till genomförande och uppföljning av lokalt arbete mot hemlöshet.

Vi anser att verksamheten istället bör bedrivas i frivilligorganisationernas regi. Gruppen av frivilligorganisationer som på olika sätt arbetar för att motverka hemlöshet borde sedan få ett årligt statligt bidrag för utveckling, genomförande och uppföljning av lokalt arbete mot hemlöshet. Till gruppen, som skulle bli en slags "paraplyorganisation" för dessa frivilligorganisationer borde knytas en referensgrupp med representanter för kommuner, landsting och forskning. Det är viktigt att gruppen får en bred, öppen och mångfasetterad sammansättning som inte utesluter nya initiativ och nybildade organisationers medverkan.

Samverkan mellan ”proffs” och frivilliga måste bli bättre

Målet måste vara att preventivt motverka hemlöshet och att ge de hemlösa de bästa möjligheter till stöd, vård, omsorg och hjälp till ett liv efter hemlösheten. Här krävs alltså ett intimt samarbete mellan å ena sidan experter på socialt och medicinskt arbete och å andra sidan ett brett mänskligt kontaktnät av frivilliga och närstående. När det gäller de professionella insatser som betalas med skattemedel kan dessa arbetsuppgifter med fördel genomföras i annan regi än det offentliga.

Gruppen hemlösa är inte i ett större perspektiv en statisk grupp och de hemlösa har precis som alla människor olika behov, problem och förutsättningar. Med anledning av gruppens heterogenitet är det viktigt att det finns en mångfald av huvudmän som kan hjälpas åt att hitta lösningar. Psykiatrireformen som inom flera områden skapat en bättre situation för de psykiskt funktionshindrade har tyvärr också blivit en orsak till hemlöshet.

Ökad samverkan krävs också mellan olika offentliga huvudmän och en renodling av ansvarsområden. Möjligheter till gemensamt huvudmannaskap mellan kommun och landsting skulle underlätta arbetet med de grupper av medborgare som har behov av åtgärder både från landstingets och primärkommunens sida. Kommittén föreslår möjligheten att bilda gemensamma nämnder, vilket vi anser vara ett bra första steg i samarbetet.

Viktig orsak till bostadsbristen: hög skatt på nybyggnation och regelkrångel

Kommittén målar i sitt slutbetänkande ut bostadsbristen som den stora orsaken till hemlösheten. Bostadsbristens främsta orsak är den massiva beskattning som sker på nybyggnation. Skatterna utgör närmare 60% av kostnaderna vid nyproduktion och är den i särklass största orsaken till bostadsbristen i Sveriges tillväxtregioner. Regeringen fördelar i dag 2,5 mdr över 5 år i bidrag till nyproduktion. Samtidigt tar regeringen i fastighetsskatt in nästan 20 mdr. De första stegen för ett ökat byggande bör vara att gradvis avskaffa fastighetsskatten, inte bara på hyresfastigheter utan på alla bostäder.

Även olika typer av regleringar av bostadsmarkanden bidrar till bostadsbristen – om än i mindre grad än höga skatter på nybygg-

nation. Regelverket bör ses över och rationaliseras i syfte att göra det mindre omfattande och enklare att förstå. Kommittén föreslår snarare ytterligare regleringar på ett antal punkter.

Vi motsätter oss kommitténs förslag att kommunen ges en lagstiftad rätt att hyra sådana lägenheter som en fastighetsägare utbjuder på markanden till förhyrning. En sådan rätt skulle ge kommunen möjligheter som skulle uppfattas som konfiskatoriska. Detta skulle motverka det gemensamma arbetet för hela samhället – även det civila samhället – att engagera sig för att lösa hemlösheten. Kommunen bör istället på frivillig grund stifta avtal med fastighetsägarna om möjligheten att förhyra lägenheter för sociala behov av skilda slag. Kommunen bör alltså ej med lagstöd ges en särskild anvisningsrätt.

Hur hjälper man bäst de hemlösa till en bostad?

Kommunens breda, sociala ansvar finns uttryckt i socialtjänstlagen, statens i regeringsformen. Vi vill understryka att lagstiftningen sammantaget redan uttrycker allas rätt till en bostad. Ingen ska behöva leva utan en bostad i Sverige. Så här är det uttryckt i regeringsformen 1 kap 2 §:

Det skall särskilt åligga det allmänna att trygga rätten till arbete, bostad och utbildning samt att verka för social omsorg och trygghet och för en god levnadsmiljö.

Kommitténs förslag att komplettera socialtjänstlagen med en särskild föreskrift om att rätten till bistånd skall omfatta en fast bostad för alla, löser enligt vår mening inte problemet utan förvärrar situationen. På en bostadsmarknad där det råder regional bostadsbrist kan en sådan särskild föreskrift få omfattande negativa konsekvenser. Rätten som föreslås är diffust utformad och svårtolkad. Hur ska målgruppen avgränsas och vad menas med en fast bostad? Det skulle leda till omfattande tvister kring socialtjänstlagens vistelsebegrepp. Ett sådant lagförslag innebär inte heller fler bostäder utan enbart risk för att kommuner med stor attraktionskraft, oftast i storstadsområdena, skulle få avsevärda problem av avvåga olika bostadssökande grupper mot varandra. I storstadsregionerna borde man, som kommittén också anför, överväga ett regionalt ansvar för rätten till en bostad.

Om många av kommitténs övriga förslag och idéer genomförs, är det vår övertygelse att rätten till en bostad inte behöver ytterligare lagreglering. Kommitténs arbete har visat att det finns en gemensam vilja över parti-, organisations- och myndighetsgränser att bygga hållbara vägar ut ur hemlösheten till en trygg bostad för den som är hemlös.

Den temporära bostadslösning som härbärgen i regi av kommuner eller frivilligorganisationer utgör är ett fungerande komplement och ett viktigt inslag i politiken för att motverka hemlöshet. Härbärgen skall givetvis inte fungera som annat än temporära lösningar. Att erbjuda tak över huvudet är dock en första del av det offentliga ansvar att "trygga rätten till bostad". Ett avskaffande av möjligheterna att erbjuda härbärgesplatser skulle kunna få katastrofala följder, framförallt på de orter där bostadsmarknaden är i kraftig obalans. Istället borde kommittén ha dragit nytta av en del av de projekt som bedrivits i olika kommuner. Där framgår hur härbärgena kan kompletteras med "trappstegsboende" och andra sätt att få den hemlöses självtillit att växa.

Hur kan kommunen få loss lägenheter för olika sociala ändamål?

Kommittén föreslår att förbudet mot dubbelupplåtelse av en bostadsrättslägenhet skall upphävas. Det skulle möjliggöra för en hyresgäst i fastighet som skall ombildas till bostadsrättslägenheter, att kunna bibehålla ett kommunalt bostadsföretag som hyresvärd eller alternativt få kommunen som direkt hyresvärd. Detta förslag ökar enligt vår mening varken risken att någon blir bostadslös eller hemlösas möjlighet att få en bostad. Den som är hyresgäst i en bostadsrättsförening har samma rättigheter som en hyresgäst i ett hyreshus.

Förslaget är dessutom enligt vår mening en onödig omväg. Om regeringen snabbt förelade riksdagen ett förslag till lagstiftning om tredimensionell fastighetsbildning, skulle det bli möjligt att ha två eller flera ägare i samma hus. Det skulle göra det möjligt att i ett stort hus ha både kommunalt ägda lägenheter, privatägda hyresbostäder och bostadsrätter. Med en sådan lagstiftning kunde möjligheterna att skaffa lägenheter också för hemlösa öka.

I många städer och tätorter i landet köper kommunen bostadsrättslägenheter för skilda sociala ändamål. Det är viktigt att dessa

inköp sprids i så många delar av staden/tätorten som möjligt för att undvika segregation. Regeringen bör överväga att införa en ändring i bostadsrättslagstiftningen innebärande att en bostadsrättsförening inte ska behöva bli oäkta förening därför att kommunen äger ett antal lägenheter.

Utöver ovanstående förslag bör det offentliga inte genom lagstiftning ges utökade möjligheter att involvera sig i bostadsmarkanden.

Samverkan mellan Boförmedlare och fastighetsägare på frivillig grund har i bland annat Stockholm visat sig effektivt. Genom den frivilliga överenskommelse som finns i Stockholm på detta område har fler lägenheter lämnats till bostadsförmedlingen än tidigare. Boförmedling är en viktig uppgift men är också en verksamhet som med fördel kan utföras av annan utförare än det offentliga.

Ett pågående projekt i Finland torde kunna vara förebild för motsvarande verksamhet i Sverige. Man har där bildat en stiftelse där bland andra Finska Röda Korset, psykiatriföreningen, det statliga alkoholmonopolet, finska arbetsgivarföreningen, byggföretagen och de centrala byggfacken samt Finska Lotto samverkar. Man har bildat en stiftelse, Y-stiftelsen, som köper små lägenheter i bostadsbeståndet och överläter dem till behövande i målgruppen hemlösa. Stiftelsen verkar över hela Finland och hade sommaren 2000 anskaffat 4250 lägenheter i 51 kommuner speciellt för hemlösa och flyktingar. Ca 5 000 personer är hyresgäster i dessa lägenheter. Ett motsvarande projekt i Sverige borde kunna nå liknande resultat. Det skulle också vara ett gott exempel på hur en frivillig samverkan mellan olika grupper i samhället – både ur den offentliga sektorn och det civila samhället – kan ge många hemlösa en bostad.

Förebygg vräkning

Ett nära samarbete mellan fastighetsägare och socialtjänst är av stor vikt för att motverka vräkning. Ett sådant samarbete finns i vissa städer, bland annat i Stockholm och fungerar på frivillig grund bra.

Vi anser dock att kommitténs förslag om en enhetlig hyresprocess i kapitel 13 är en förbättring som motverkar vräkning.

Kristina Axén Olin (m)

Hardy Hedman (kd)

Erling Bager (fp)

Anki Elken (c)

Särskilt yttrande av Leif Klingensjö

Rätten till bostad

Jag delar inte utredningens uppfattning att komplettera socialtjänstlagen med en bestämmelse om att rätt till bistånd också ska omfatta en fast bostad till en person som är att betrakta som hemlös. Livsvillkoren skall dessutom vara sådana att hon eller han inte av egen kraft kan erhålla en bostad på den reguljära bostadsmarknaden. Mina skäl är följande:

- Från och med 2002 träder en delvis förändrad socialtjänstlag i kraft. Den innebär en återgång till en öppen rättighetslagstiftning där allt som har med livsföringen att göra kan komma att prövas inom ramen för ett individuellt biståndsärende. Hit hör också frågan om rätten till ett boende i enskilda fall. Med andra ord kan en hemlös få tillgång till ett boende om så bedöms lämpligt.
- I utredningen konstateras vidare att hemlöshet i huvudsak är ett storstadsproblem. Det finns dock många människor som söker bostad i tillväxtområdena och de skulle enligt utredningens förslag få försämrade möjligheter till bostad och samtidigt finna ordningen närmast anstötlig utifrån rättvisesynpunkt. Utan en utökat byggande finns heller inga rimliga förutsättningar att realisera den föreslagna rätten.
- Dessutom anser jag att det finns enskilda som ska ha individuellt utformat stöd i form av andra insatser än bostad. Att ge alla en rätt till bostad skulle i vissa fall medföra nya misslyckanden utan att hänsyn tagits till vad som torde vara den mest adekvata insatsen.
- Slutligen anser jag att den föreslagna rättigheten är diffust utformad och svårtolkad. En betydande svårighet är att avgränsa målgruppen och vad som utgör en fast bostad.

Jag vill avslutningsvis betona behovet av kraftfulla insatser för de hemlösa. Ingen ska i Sverige behöva vara hemlös. Åtgärder mot hemlöshet måste dock ske i ett brett helhetsperspektiv. För att komma tillrätta med hemlösheten är samverkan med bostadsbolagen av avgörande betydelse. Andra mycket viktiga insatser är att utveckla samverkansformerna mellan myndigheter, ge ett ordentligt stöd till organisationslivet samt att utveckla myndigheternas arbetsmetoder.

Referenser

- Alexander K & Ruggieri S (1998). *Changing lives. Crisis.*
- Barkman K & Bergström B & Bergström-Bunner M & Siring S (2001). *Rapport Hemlöshetsprojektet Göteborg. Stencil.*
- Beijer U (1998). *Hemlösa kvinnor i Stockholm. FoU-rapport 1998:7. Resursförvaltningens FoU-enhet, Stockholm.*
- Beijer U (1999). *Tiggeri – ett nygammalt fenomen. FoU-rapport 1999:29. Socialtjänstförvaltningen, Stockholm.*
- Beijer U (2000). *På männens villkor – om hemlösa kvinnor i Stockholm. I: Runquist W & Swärd H (red.). Hemlöshet – en antologi om olika perspektiv och förklaringsmodeller. Carlsson bokförlag.*
- Bengtsson B (1967). *Hävningsrätt och uppsägningsrätt vid kontraktsbrott. Norstedt.*
- Bengtsson B & Victorin A (1995). *Hyra och annan nyttjanderätt till fast egendom. Upplaga 5:2. Norstedts juridik.*
- Bengtsson, B (2001). *Bostaden som social rättighet. I: Lindbom, A (red.). Den nya bostadspolitiken. Boréa.*
- Bernitz U & Kjellgren A (2000). *Europarättens grunder. Upplaga 1:2. Norstedts Juridik.*
- Borg S (1974). *Hemlösa män. En socialpsykiatrisk och klinisk undersökning. Akademisk avhandling. Karolinska institutet.*
- Boverket (1999). *Bostadsmarknadsläge och förväntat bostadsbyggande år 1999–2000.*

- Boverket (2000a). Bostadsbidragen under 90-talet.
- Boverket (2000b). Bostadsmarknadsläge och förväntat bostadsbyggande år 2000-2001.
- Brottsförebyggande rådet (1998). Frigivning från fängelse. BRÅ-rapport 1998:6.
- Brottsförebyggande rådet (2000). Från anstalt till livet i frihet. Före muck. Delrapport 1. BRÅ-rapport 2000:20
- Brottsförebyggande rådet (2001). Efter muck. Från anstalt till livet i frihet. Delrapport 2. BRÅ-rapport 2001:2.
- Busch-Geertsema V (2001). Wohnungslosenpolitik in anderen EU-Ländern. VSH Verlag Soziale Hilfe.
- Carlberg A (2000). Rättigheter istället för repression! I: Runquist W & Swärd H (red.). Hemlöshet – en antologi om olika perspektiv och förklaringsmodeller. Carlsson bokförlag.
- Carlisle J (1996). The housing needs of ex-prisoners. Centre for Housing Policy, The University of York.
- Christensen A (1994). Hemrätt i hyreshuset. Juristförlaget.
- Clapham D et al. (1990). Housing and Social Policy.
- Dane K (1998). Making it last: A report on research into tenancy outcomes for rough sleepers. Housing Services Agency.
- De Decker P (1998). The Rise of Social Rental Agencies in Belgium. The 1997 National Report for the European Observatory on Homelessness. FEANTSA.
- Dreman V & Stearn J (1986). Health visitors and homeless families. Health Visitor 59: 340-42.
- Ds 2000:17. En ny FoB-lag. Statistikregelgruppen.
- Ds 2000:69. Alla lika olika – mångfald i arbetslivet.

- Dyb E (2001). Bostedsløshet i Norge – forklaringer på marginalisering. Paper framlagt vid nordiskt seminarium om bostadsløshetsforskning, Helsingfors den 31.8 – 2.9.2001.
- Edgar B & Doherty J (red.) (2001). Women and homelessness in Europe. The Policy Press/FEANTSA.
- Edgren-Schori M (2000). Social exclusion – en kunskapsöversikt och begreppsanalys. Rapport i socialt arbete nr 98. Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet.
- Enström C & Turner B (2001). Bostadsbidrag och prisbildning – en kunskapsöversikt. I: Ur fattigdomsfällan. SOU 2001:24, bilaga 6. Slutbetänkande av Familjeutredningen.
- Ericson B, Johansson B-M (1994). Bostadsbyggandet i idé och praktik.
- Evans A (1999). Rationing device or passport to social housing? The operation of the homelessness legislation in Britain in the 1990s. I: Hutson S & Clapham D (red.). Homelessness. Public policies and private troubles. Continuum.
- Fastighetsnämnden (1985). Störande grannar – ett handlingsprogram mot störningar i boendet. Utarbetat av en ledningsgrupp tillsatt av fastighetsnämnden i Stockholm (1985-05-20).
- Feantsa (2001). Främja social integration genom tillgång till bostäder. Programförklaring antagen i oktober 2001.
- Fernandez J (1984). In Dublin's Fair City: the mentally ill of no fixed abode. Bulletin of the Royal College of Psychiatrists 12: 187-90.
- Finne E (2001). Statistik över missbrukare, hemlösa och psykiskt störda i Stockholm år 1999. FoU-rapport 2001:11. Socialtjänstförvaltningen i Stockholms stad.
- Fischer PJ & Breakey WR (1986). Homelessness and mental health: An overview. International Journal of Mental Health 14: 6-41.

- Flyghed J (1994). Värden, kronofogden, socialtjänsten och de vräkta. Vräkningar i Sverige 1982–1994. Stencil.
- Flyghed J (1995). Vräkt till hemlöshet? Vräkningar i Sverige 1982–1994. Socialvetenskaplig Tidskrift 1995:2.
- Flyghed J, Stenberg SÅ (1993). Vräkt i laga ordning. Konsumentverket.
- Forrest R & Murrie A (1991). Selling the Welfare State – The Privatisation of Public Housing.
- Forsberg E (1994). Den stora utflyttningen – studier av psykiatrins omvandling. Rapport 1994:3. Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet.
- Forsberg, E, Starrin B m.fl. (1991). Från långtidsvård på mentalsjukhus till egen bostad. Utredningsrapport 1991:8. Centrum för folkhälsoforskning, Karlstad.
- Franér P, Hansson K, Ågren G (1988). Härbärgessituationen i Stockholm. Ett gammalt problem i ny tappning. Rapport 90. FoU-byrån, Stockholms stads socialförvaltning.
- Giertz A (2000). Långvarig och tillfällig bostadslöshet – ett exempel från Malmö. I: Runquist W & Swärd H (red.). Hemlöshet – en antologi om olika perspektiv och förklaringsmodeller. Carlsson bokförlag.
- Goffman E (1973). Totala institutioner. TEMA/Rabén & Sjögren.
- Grunewald K & Leczinsky C (2001). Handikapplagen LSS. Fjärde uppl. Norstedts Juridik.
- Gullberg A, Börjeson M (2000a). Att undersöka grupper i svaga positioner på bostadsmarknaden. EpC-rapport 2000:4. Socialstyrelsen/EpC.
- Gullberg A & Börjeson M (2000b). Att undersöka grupper i svaga positioner på bostadsmarknaden. I: Runquist W & Swärd H (red.). Hemlöshet – en antologi om olika perspektiv och förklaringsmodeller. Carlsson bokförlag.

- Halldin J (2000). Avinstitutionaliseringens betydelse för hemlösheten – myter och fakta. I: Runquist W & Swärd H (red.). Hemlöshet – en antologi om olika perspektiv och förklaringsmodeller. Carlsson bokförlag.
- Halldin J et al. (2001). En klinisk pilotstudie av 35 hemlösa i Stockholm. Avdelningen för socialmedicin, Karolinska Institutet, och Enheten för socialmedicin, Stockholms läns landsting.
- Hansson JÅ & Svensson T (1998). Normalitetsproduktion – teknik eller politik. I: Sjöström S (red.). Nya kulturer i psykiatrin. Studentlitteratur.
- Hanström M-B (1991). På glänt? Bostads- och boendeförhållanden för kvinnor med missbruksproblem. Byggforskningsrådet, R52:1991.
- Health Visitors Association (1989). Homeless families and their Health. BMA Publishing.
- Hertting N (2000). Hemlösa i Europa. I: Runquist W & Swärd H (red.). Hemlöshet – en antologi om olika perspektiv och förklaringsmodeller. Carlsson bokförlag.
- Hindberg B (2001). När omsorgen sviktar. Andra rev. uppl. Rädda Barnen.
- Hjort T & Salonen T (2000). Knapphetens boningar. Om fattiga barnfamiljers boende och ekonomi. Meddelanden från Socialhögskolan 2000:8. Lunds universitet.
- Holmqvist L (1997). Hyreslagen. En kommentar. 6:e uppl. Norstedts Juridik.
- Hutson S (1999). The experience of 'homeless' accommodation and support. I: Hutson S & Clapham D (red.). Homelessness. Public policies and private troubles. Continuum.
- Inghe G (1962). Klientelet på ungarlshotellen. Stencil. Socialvårdens planeringskommitté, Stockholm.
- Jensen M K et al. (1997). Sociale Boformer. SFI.

- Johansson K-O (2000). Rapport om "långliggare" på natthärbärgen. Socialtjänstförvaltningen i Stockholm.
- Johansson S (2001). Självständiga rörelser eller kommunala underleverantörer? Ideella organisationers roll i välfärdssystemet. CEFOS, Göteborgs universitet.
- Järvinen M (1993). De nye hjemløse. Kvinder, fattigdom, vold. SOCPOL.
- Karlén L (1998). Rätten till bostad. En komparativ undersökning av svensk och engelsk lagstiftning om rätt till bostad. Juristförlaget i Lund.
- Karlsson M (2001). Tandvård öppen för hemlösa. Tandläkartidningen 93 (9): 38-41.
- Kelley J T (1985). Trauma: With the example of San Francisco's shelter programme. I: Brickner P et al. (red.). Health care of homeless people. Springer Verlag.
- Kristensen H (1999). Housing Policy and Homelessness: The Danish Case. I: Avramov D (red.). Coping with homelessness.
- Kristiansen A (2000). Fri från narkotika. Bjurner och Bruno.
- Kristiansen A (2001). Om betydelsen av att börja där klienten befinner sig. Socionomen nr 5/2001.
- Kärkkäinen S-L et al. (1998). Services for Homeless People. The Policy Context from the 1960s until the Present Day and two Examples of Innovative Services. The 1997 National Report from Finland. European Observatory on Homelessness. FEANTSA.
- Levin C, Sunesson S & Swärd H (1998). Behandling. I: Denvall V & Jacobson T (red.). Vardagsbegrepp i socialt arbete. Norstedts Juridik.
- Lindström L (1993). Socialtjänsten och den hemlöse alkoholisten. Sociologisk Forskning 1993:1.

- Linn L & Gelberg L & Leake B (1990). Substance abuse and mental health status of homeless and domiciled low-income users of a mental clinic. *Hospital and Community Psychiatry* 41: 306-310.
- Lowe S (1998). Homelessness and the law. I: Burrows R et al. (red.). *Homelessness and Social Policy*. Routledge.
- Länsstyrelsen i Skåne län (2001). Tillsynsrapport 2001-04-10 (dnr 502-3760-01).
- Löfstrand C (2001a). Boendetrappor & bostadslöshetskarriärer i Göteborg. Sociologiska institutionen, Göteborgs universitet.
- Löfstrand (2001b). Vräkningar i praktiken – vilka vräks och vilka får stanna? SOU 2001:95, bilagedelen.
- Lönnerberg O (u å). Hemlösa psykotiska människor i Stockholm – några preliminära iakttagelser. Stencil. Hässelby-Vällingby Psykiatriska Sektor.
- Mallander O, Meevwise A, Sunesson S (1998). Normalisering. I: Denvall V, Jacobson T, red. *Vardagsbegrepp i socialt arbete*. Norstedts Juridik.
- Mosher L, Burti L (1995). *Socialpsykiatri*. Bonniers.
- Narkotikakommissionen (1999). *Drugrelated mortality in Sweden*. Stencil.
- Nationalkommittén för Agenda 21 och Habitat (2001). Sveriges nationalrapport inför FN:s Generalförsamlings extra möte (Istanbul + 5) med uppföljning av Habitatagendan, om hållbar stads- och bebyggelseutveckling i New York, 6-8 juni 2001.
- Nilsson A, Tham H (1999). *Fångars levnadsförhållanden. Resultat av en levnadsnivåundersökning*. Stockholms universitet, kriminologiska institutionen.
- Nordentoft M (1994). *Hjemløshed, social integration og livskvalitet hos psykiatriske patienter i København*. Foreningen af Danske Legestuderens Forlag.

- Nordfeldt M (1999). Hemlöshet i välfärdsstaden. En studie av relationerna mellan socialtjänst och frivilliga organisationer i Stockholm och Göteborg. Akademisk avhandling. Geografiska regionstudier nr 39, Uppsala universitet.
- Näringsdepartementet (1995). Bostadsförsörjningen för svaga hushåll. PM 1995-06-13. Stencil. (Rapport av Arbetsgruppen med uppgift att följa bostadsförsörjningen för svaga hushåll, Fi 1993:C).
- Pannell J & Parry S (1998). An appraisal of the Bristol Multi-Agency approach to the needs of single homeless people. University of the West of England.
- Pannell J & Parry S (1999). Implementing 'joint up thinking': multiagency services for single people in Bristol. I: Kennett P & Marsh A (red.). Homelessness. Exploring the new terrain.
- Paulsson I, Riberdahl C, Westerling P (1997). Kommunallagen. Kommentarer och praxis. Kommentus förlag.
- Randall G & Brown S (1994). Private renting for single homeless people: An evaluation of a pilot rent deposit fund. HMSQ.
- Randall G & Brown S (1995). Outreach and resettlement work with people sleeping rough. DoE.
- Randall G & Brown S (1996). From street to home: An evaluation of Phase 2 of the Rough Sleepers Initiative. HMSQ.
- Randall G & Brown S (1999). Homes for street homeless people. An evaluation of the Rough Sleepers Initiative. DETR.
- Regeringen (2001). Sveriges handlingsplan mot fattigdom och social utslagning. (Maj 2001).
- Remaeus A (1995). De spärrade. Uppsats; Stockholms universitet.
- Riksförsäkringsverket (1996). Bostadsbidrag till barnfamiljer och ungdomar. RFV Anser 1999:6.

- Riksförsäkringsverket (1998). Bostadsbidrag till barnfamiljer och ungdomar. Allmänna Råd 1998:10.
- Riksförsäkringsverket (2001). Reglerna om eftergift för bostadsbidrag. RFV Anser 2001:2.
- Rivlin L (1986). A new look at the homeless. *Social Policy*, s. 3-10.
- Rosengren A (2002). Mellan ilska och hopp. Om kvinnor, hemlöshet och att vara utstött. [Under utgivning].
- RSU (2000). Coming in from the cold. Delivering the strategy. DETR.
- Runquist W (2001). Om brukares och anhörigas upplevelser och erfarenheter av psykiatrisk vård och socialpsykiatriska insatser. [Ingår i Stockholms stads revisionskontors rapport: Samverkan i stödet till psykiskt funktionshindrade i Stockholms stad]. Stencil.
- Sahlin I (1996). På gränsen till bostad. Avvisning, utvisning, specialkontrakt. Akademisk avhandling. Arkiv förlag.
- Sahlin I (1998). Klara eget boende. I: Denvall V & Jacobson T (red.). *Vardagsbegrepp i socialt arbete*. Norstedts Juridik.
- Sahlin I (1999): Systemskifte på bottenvåningen: från bostad till "boende". I: Bengtsson B, Sandstedt E, red. *Bostadsinstitutets Årsbok 1999*.
- Sahlin I (2000). Den sekundära bostadsmarknaden och dess betydelse för 1990-talets hemlöshet. I: Runquist W & Swärd H (red.). *Hemlöshet – en antologi om olika perspektiv och förklaringsmodeller*. Carlsson bokförlag.
- Sahlin I (2001). Gränskontroll och disciplin – strategier för kontroll och förändring. I: Ólafsdóttir, H (red.). *Skyldig eller sjuk? Om valet av påföljd för narkotikabruk*. NAD-publikation nr 40.

- Sahlin I, Thörn C (2000). Women, exclusion and homelessness. National Report to the European Observatory on Homelessness 1999. FEANTSA.
- SCB (2001). Outhyrda bostadslägenheter i flerbostadshus den 1 mars 2001. Kommun- och privatägda bostadsföretag. Statistiska meddelanden BO 34 SM 0101.
- Scott J (1993). Homelessness and mental illness. *British Journal of Psychiatry* 162: 314-24.
- Shanks N (1983). Medical provision for the homeless in Manchester. *Journal of the Royal College of General Practitioners* 33: 40-43.
- Social Exclusion Unit (1998). Rough Sleeping – Report by the Social Exclusion Unit.
- Socialstyrelsen (1993). Hemlösa i Sverige. SoS följer upp och utvärderar 1993:13.
- Socialstyrelsen (1994). De bostadslösa situation i Sverige. SoS följer upp och utvärderar 1994:14.
- Socialstyrelsen (1996a). Kursändring i missbrukarvården – mot öppnare former. Socialstyrelsen följer upp och utvärderar 1996:3.
- Socialstyrelsen (1996b). Svårt psykiskt störda missbrukare – om vård och samverkan i Göteborgs och Bohus län samt Hallands län. Socialstyrelsens aktiva uppföljning.
- Socialstyrelsen (1998). Reformens första tusen dagar. Årsrapport från psykiatrireformen 1998. Socialstyrelsen följer upp och utvärderar 1998:4.
- Socialstyrelsen (1999a). Vårdinsatser för vuxna missbrukare och övriga vuxna 1998. Statistik socialtjänst 1999:6.
- Socialstyrelsen (1999b). Missbrukarvård. Underlagsrapport till Kommittén Valfärdsbokslutet. Stencil.

- Socialstyrelsen (1999c). Valfärd och valfrihet? Slutrapport från utvärderingen av 1995 års psykiatrireform. Socialstyrelsen följer upp och utvärderar 1999:1.
- Socialstyrelsen (1999d). Personer med svår psykisk störning och missbruk. Psykiatriuppföljningen 1999:1. [Rapporten är utarbetad av docent Agneta Öjehagen].
- Socialstyrelsen (2000). Hemlösa i Sverige 1999. Vilka är de och vilken hjälp får de? Socialstyrelsen följer upp och utvärderar 2000:1.
- Socialstyrelsen (2001). Social Rapport 2001.
- Somerville P (1999). The making and unmaking of homeless legislation. I: Hutson S & Clapham D (red.). Homelessness. Public policies and private troubles. Continuum.
- SOU 1945:63. Slutbetänkande avgivet av Bostadssociala utredningen. Del I. Allmänna riktlinjer för den framtida bostadspolitik.
- SOU 1947:26. Slutbetänkande avgivet av Bostadssociala utredningen. Del II. Saneringen av stadssamhälle-ns bebyggelse.
- SOU 1967:1. Kommunal bostadsförmedling.
- SOU 1975:75. Medborgerliga fri- och rättigheter. 1973 års Fri- och rättighetsutredning.
- SOU 1984:34. Bostadskommitténs delbetänkande.
- SOU 1984:78. Bo på egna villkor. Betänkande från Arbetsgruppen för vissa boendefrågor avseende äldre- och handikappade m.fl.
- SOU 1987:22. Missbrukarna, socialtjänsten, tvånget. Betänkande av Socialberedningen.
- SOU 1991:86. Ny hyreslag. Delbetänkande av 1989 års hyreslagskommitté.

- SOU 1991:88. Stöd och samordning kring psykiskt störda. Delbetänkande av Psykiatriutredningen.
- SOU 1991:92. Rätten till bostad. Delbetänkande av Psykiatriutredningen.
- SOU 1992:24. Avreglerad bostadsmarknad. Delbetänkande av Utredningen om statens stöd för bostadsfinansieringen.
- SOU 1992:37. Psykiatrin och dess patienter – levnadsförhållanden, vårdens innehåll och utveckling. Delbetänkande av Psykiatriutredningen.
- SOU 1993:82. Frivilligt socialt arbete. Rapport av Socialtjänstkommittén.
- SOU 1994:27. Vård av alkoholmissbrukare. Delbetänkande av Alkoholpolitiska kommissionen.
- SOU 1994:139. Ny socialtjänstlag. Huvudbetänkande av Socialtjänstkommittén.
- SOU 1995:98. 1990-talets bostadsmarknad – en första utvärdering. Delbetänkande av Bostadspolitiska utredningen.
- SOU 1996:87. Tredimensionell fastighetsindelning. Betänkande av Utredningen om tredimensionellt fastighetsutnyttjande.
- SOU 1996:148. Översyn av Förvärvslagen och hyreslagen. Borgen och pant. Slutbetänkande av 1995 års hyreslagstiftningsutredning.
- SOU 1996:156. Bostadspolitik 2000 – från produktions- till boendepolitik. Slutbetänkande av Bostadspolitiska utredningen.
- SOU 1997:116. Barnets bästa i centrum. Barnkommitténs huvudbetänkande.
- SOU 1998:161. På marginalen. En intervjubok från Socialtjänstutredningen.

- SOU 1999:90. Narkotikastatistik. Om samhällets behov av information om narkotikautvecklingen. Delbetänkande av Narkotikakommissionen.
- SOU 1999:97. Socialtjänst i utveckling. Slutbetänkande från Socialtjänstutredningen. Del A.
- SOU 1999:148. På de boendes villkor – allmännyttan på 2000-talet. Betänkande från Utredningen om allmännyttan och bruksvärdet.
- SOU 2000:14. Adressat okänd. Om hemlöshetens bakgrund, orsaker och dynamik. Delbetänkande av Kommittén för hemlösa.
- SOU 2000:34. Likformig och neutral fastighetsbeskattning. Slutbetänkande av Fastighetsbeskattningskommittén.
- SOU 2000:76. Hyresgästinflytande vid ombyggnad. Besittningsskydd vid lokalhyra. Andra hyresrättsliga frågor. Slutbetänkande av 1997 års hyreslagstiftningsutredning.
- SOU 2000:95. Kooperativ hyresrätt. Betänkande av Utredningen om kooperativ hyresrätt.
- SOU 2000:114. Samverkan. Betänkande av Samverkansutredningen.
- SOU 2000:126. Vägvalet. Den narkotikapolitiska utmaningen. Slutbetänkande av Narkotikakommissionen.
- SOU 2001:27. Allmännyttiga bostadsföretag och kommunernas boendeplanering. Slutbetänkande av Allbo-kommittén.
- Stark C & Scott J & Hill M & Morgan W (1989). A survey of the long-stay users of DSS Resettlement Units. A research report. Department of Social Security.
- Statens institutionsstyrelse (2001). Årsbok 2001.
- Steinholtz Ekecrantz L (1995). Patienternas psykiatri. En studie av institutionella erfarenheter. Carlsson bokförlag.

- Stenberg S-Å (1990). Vräkt ur folkhemmet. En studie av vräkningarna i Sverige under 1900-talet. Akademisk avhandling. Carlssons förlag.
- Susser E, Conover S, Struening EL (1989). Psychiatric problems in homeless men. Lifetime psychosis, substance use, and current distress in new arrivals at New York City shelters. *Archives of General Psychiatry* 46 (9): 845–850.
- Svenska Kommunförbundet (2000). Ägarstyrningens struktur och verktyg. Rapport 7 i serien "Ägarstyrning av kommunens bostadsföretag".
- Swärd H (1998). Hemlöshet – fattigdomsbevis eller välfärdsdilemma? Studentlitteratur.
- Swärd H (2001). Hemlösa och tiggare i det offentliga rummet. *Nordisk Sosialt Arbeid* 21 (3): 146–156.
- Sørensen P-L (1993). "Drømmenes Port. Socialt Udviklingscenter (SUS).
- Thörn C (2000). Utan hem - utanför samhället? I: Runquist W & Swärd H (red.). Hemlöshet – en antologi om olika perspektiv och förklaringsmodeller. Carlsson bokförlag.
- Thörn C (2001). (In-)visibility and shame: the stigma of being a woman and homeless in Sweden. I: Edgar B & Doherty J (red.). *Women and homelessness in Europe. The Policy Press/FEANTSA.*
- Topor A (2001). Återhämtning från svåra psykiska störningar. Natur och Kultur.
- Topor A & Karebo Larsén I (2000). Vart har den slutna psykiatriska vården tagit vägen? Rapport nr 10/2000. FoU-enheten/ Psykiatri, VSPS.
- Turner B (2000). Hemlöshet och bostadspolitik för alla. I: Runquist W & Swärd H (red.). Hemlöshet – en antologi om olika perspektiv och förklaringsmodeller. Carlsson bokförlag.

- Turner B (2001). Varför byggs det så lite där efterfrågan är som störst. Arbetsrapport 2001-02-08. Institutet för bostads- och urbanforskning, Uppsala universitet. [Även publicerad i Ekonomisk Debatt nr 2/2001].
- Ulfrstad L M (1997). Bostedslöshet i Norge. Karlegging av bostedslöse i kontakt med hjelpeapparatet. Projektrapport 216. Norges byggforskningsinstitutt.
- Victor C (1992). Health status of the temporarily homeless population and residents of North West Thames Region. *British Medical Journal* 305: 387-91.
- Vinterhed K (1992). Ökad kunskap väcker ångest och hopp; vad vi lärde oss av barn-i-krisprojektet. I: Methner C & Nygren L (red.). Bortom all förenkling. Daidalos.
- Ågren G & Berglund E & Franér P (1994). Hemlösa i Stockholm – hemlösa med psykisk störning. FoU-rapport 1994:18. Socialtjänsten i Stockholm.
- Ågren G (1992). Hemlöshet, ett svenskt perspektiv – kommentar. I: Järvinen M, Tigerstedt C (red.). Hemlöshet i Norden. NAD-publikation nr 22.
- Åsander H (1976). En uppföljande studie och klinisk-psykiatrisk fältundersökning av hemlösa män i Stockholm. Akademisk avhandling. Karolinska institutet.
- Öjehagen A (1998). Samtidigt beroende och psykisk störning – en aktuell forskningsöversikt. I: Gerdner A, Sundin Ö (red.). Dubbeltrubbel. Statens institutionsstyrelse/Runnagården
- Öjehagen A (1999). Om människor med dubbla diagnoser. I: Alkohol och narkotika – politik, vård och dilemman. Socialvetenskapliga Forskningsrådet.

Kommittédirektiv

Nya former för stöd åt hemlösa

**Dir.
1998:108**

Beslut vid regeringssammanträde den 22 december 1998.

Sammanfattning av uppdraget

En parlamentarisk kommitté tillkallas med uppgift att i dialog med berörda myndigheter, organisationer och andra föreslå och initiera åtgärder som syftar till att skapa en bättre situation för de hemlösa och förhindra att hemlöshet uppstår. Kommittén skall lämna underlag och förslag för regeringens ställningstagande till fördelning av projektmedel.

Bakgrund

Situationen för hemlösa har försvärats

Under de senaste åren har hemlösheten uppmärksamats och blivit synligare. Vi kan inte med säkerhet konstatera att problemet blivit vanligare. Men mycket talar för att hemlösheten ökat och att de hemlösas situation försvärats. Oron för att fler personer än tidigare med psykiska funktionshinder återfinns bland dem som kan betraktas som hemlösa har återkommit i flera undersökningar och också understrukits av de ideella organisationerna. Andelen psykiskt funktionshindrade kvinnor bland de hemlösa tycks öka liksom personer som förutom att vara psykiskt funktionshindrad också är missbrukare.

Den senaste undersökningen av hemlösheten i Sverige gjordes år 1993.

I rapporten *De bostadslösa situation i Sverige* (1994:15) konstaterade Socialstyrelsen att det i mars 1993 fanns sammanlagt 10 000 hemlösa personer i landet varav hälften i Stockholm, Göteborg och Malmö. Begreppet hemlösa definieras i rapporten som personer som varken har egen eller hyrd bostad och som inte bor stadigvarande inneboende utan är hänvisade till tillfälliga boendialternativ eller till en tillvaro som uteliggare. Cirka tio procent av alla hemlösa var uteliggare, dvs. cirka 1 000 personer. Av de hemlösa var 83 procent män och 17 procent kvinnor. Hemlösheten var vanligtvis förknippad med allvarliga sociala och medicinska problem och många av de hemlösa hade svårt att få sina behov tillgodosedda. De resurser som fanns var inte tillräckligt anpassade till de hemlösa behov.

Kommunerna har det yttersta ansvaret

Kommunerna har det yttersta ansvaret för att människor i utsatta situationer får det stöd och den hjälp de behöver. Enligt socialtjänstlagen (1980:620) är det socialnämndens uppgift att främja den enskildes rätt till bostad och bistå med vård eller andra former av socialt stöd vid behov. Verksamheterna inom den sociala omsorgen regleras i flera olika lagar, bl.a. socialtjänstlagen, hälso- och sjukvårdslagen (1982:762), lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade samt lagen (1988:870) om vård av missbrukare. I kommunerna är man medveten om de ökade svårigheterna för gruppen hemlösa och det pågår ett aktivt utvecklingsarbete för att finna bra och relevanta stödformer.

De ideella organisationerna gör ett betydelsefullt arbete

De ideella organisationernas insatser är ett viktigt komplement till de kommunala åtgärderna. Mycket tyder på att de ideella organisationerna spelar en större roll för de hemlösa än tidigare och på att många hemlösa med svårare problem föredrar att söka sig till dessa organisationer. Vid Socialstyrelsens undersökning i mars 1993 framkom det att tio procent av boendet för hemlösa hade en frivilligorganisation som huvudman. De mest omfattande insatserna görs av Stadsmissionen och Frälsningsarmén som erbjuder möjligheter till tillfällig övernattnings eller olika former av tillfälligt

boende Det är vanligt att kommunerna köper sådana platser eller samarbetar på andra sätt med de ideella organisationerna.

Statliga insatser för de hemlösa

Som nämnts vilar samhällets ansvar för de hemlösa ytterst på den kommunala socialtjänsten. Staten har emellertid de senaste åren tagit olika initiativ och satsat resurser i syfte att hjälpa de mest utsatta grupperna.

- I mars 1997 beslutade regeringen att under en treårsperiod avsätta sammanlagt 30 miljoner kronor ur Allmänna Arvsfonden för ideella organisationers kostnader för att tillsammans med kommunerna utveckla och pröva nya modeller för stöd till och boende för personer med psykiska problem.
- Regeringen beslutade den 25 juni 1998 om direktiv för en bostadssocial beredning med parlamentarisk sammansättning. Ett av uppdragen är att följa utvecklingen på det bostadssociala området och lämna förslag till åtgärder för att stödja särskilt utsatta grupper på bostadsmarknaden, bl.a. hemlösa, psykiskt sjuka och ekonomiskt svaga hushåll.
- För att få aktuella kunskaper om problemets omfattning och vilka insatser som görs av kommunerna och de ideella organisationerna har Socialstyrelsen fått i uppdrag att kartlägga omfattningen av hemlösheten i Sverige och redovisa de insatser som görs för hemlösa. Uppdraget skall redovisas den 31 december 1999.
- Sverige har även i internationella sammanhang uppmärksammat problemen med hemlöshet. Inför Europeiska rådets möte i Wien den 11–12 december 1998 uttalade Sverige och Storbritannien gemensamt att medlemsländerna borde se över och förbättra sina insatser för de hemlösa som ett led i en politik för att motverka marginalisering och utslagning av svaga grupper i samhället.
- Regeringen har i budgetpropositionen för år 1999 (prop. 1998/99:1, utgiftsområde 9) föreslagit att medel om sammanlagt 30 miljoner kronor under tre år avsätts till åtgärder för hemlösa. Stödet skall ges till kommuner och ideella organisationer för att pröva och utveckla olika boende- och stödformer, stödja nyskapande projekt samt finna metoder för lokala inventeringar och uppsökande verksamhet. För år 1999

har riksdagen beslutat att anslå 10 miljoner kronor. Under förutsättning av riksdagens godkännande kommer ytterligare 10 miljoner kronor att avsättas för år 2000 respektive år 2001.

Uppdraget

Regeringen vill i samarbete med kommuner och ideella organisationer vidta ytterligare åtgärder för att förbättra situationen för hemlösa kvinnor och män. De insatser som idag görs på lokal och statlig nivå bör kompletteras med aktiv opinionsbildning och nationell samling för att problemen skall kunna lösas. Ett sådant arbete bör ske inom ramen för en parlamentarisk kommitté. Kommittén skall ha till uppgift att i dialog med berörda myndigheter, organisationer och andra föreslå och initiera åtgärder som syftar till att på såväl kort som lång sikt utveckla ett bättre stöd för de hemlösa och förhindra att hemlöshet uppstår.

Utgångspunkten för kommitténs arbete skall vara en analys för att identifiera problem och orsaker till hemlöshet. Denna analys kan baseras på aktuell forskning och redan gjorda undersökningar samt studier av de hemlösas situation. Även utredningar och forskning inom områdena missbruk och brottslighet kan vara av relevans för en sådan analys. Kommittén kan dessutom utföra särskilda undersökningar, t.ex. genom att intervjua hemlösa och fånga upp deras behov och önskemål. I arbetet med att identifiera problemen skall kommittén ta vara på resultaten från de kartläggningar av hemlösa som gjorts av bl.a. Socialstyrelsen, Stockholms stad och inom andra områden av relevans, t.ex. Brottsförebyggande rådets kartläggning av situationen för frigivna frångångna. Kommittén skall vidare följa de kartläggningar som görs av Socialstyrelsen, Boverket och den Bostadssociala beredningen (dir. 1998:56). En viktig del i arbetet är att skapa en bild av pågåendelokalt utvecklingsarbete och ta del av de planer som tagits fram i kommunerna.

Kommittén skall i sitt arbete uppmärksamma bra exempel på boende- och stödformer för hemlösa och se till att erfarenheterna kan spridas tillansvariga huvudmän. Vidare skall kommittén bidra till att utveckla nya metoder för att komma till rätta med hemlösheten. Kvinnors och mäns olika behov skall därvid särskilt uppmärksammas. De ideella organisationerna har pekat på bristen på metoder för inventering, kartläggning och uppsökande verksamhet för att nå personer som saknar bostad eller på annat sätt riskerar att

bli hemlösa. Det behövs också olika stödformer bl.a. i syfte att hjälpa psykiskt funktionshindrade att klara ett eget boende. Att cirka en femtedel av de personer som frigges från fängelse kan betraktas som hemlösa är också ett problem som behöver uppmärksammas.

De hemlösa är en mycket heterogen grupp vilket ställer särskilda krav på ett varierat utbud av stödformer. Kommittén skall också bidra till att utveckla metoder för praktiskt samarbete mellan ideella organisationer, kriminalvården, kommuner och landsting i planeringen och genomförandet av stöd och boendeformer.

En viktig uppgift för kommittén är att stimulera och stödja initiativ till nyskapande projekt som kan ge långsiktiga effekter för dagens hemlösa och förhindra hemlöshet för andra. Kommittén skall bereda och till regeringen lämna förslag till stöd till projekt som finansieras från utgiftsområde 9, anslaget B 20 Utvecklingsmedel till åtgärder för hemlösa. Projektstöden skall beredas i nära samråd med Allmänna Arvsfonden. Underlaget skall innefatta en plan för projektens uppföljning och utvärdering. Projekten skall delfinansieras av ansvariga huvudmän.

Hemlöshet är i ökad utsträckning ett storstadsproblem. Kommittén skall därför uppmärksamma de särskilda problemen i storstäderna. Kommittén skall i denna fråga nära samråda med den storstadsdelegation som regeringen avser att tillsätta med uppdrag att utveckla och samordna den nationella storstadspolitiken och särskilt företräda staten vid överläggningar om s.k. lokala utvecklingsavtal för utsatta bostadsområden.

Kommitténs arbete skall syfta till att påverka attityder och att skapa förståelse för och solidaritet med människor i utsatta situationer.

Arbetsformer

Kommittén skall arbeta utåtriktat och samarbeta med och stimulera aktiviteter hos organisationer, kommuner, landsting och andra berörda.

Det kan bl.a. ske genom konferenser, offentliga utfrågningar, workshops m.m. Kommittén skall utföra sitt uppdrag i nära samverkan med berörda myndigheter och organisationer. I sitt arbete bör kommittén samråda med den bostadssociala beredningen (dir. 1998:56) och andra utredningar med anknytning till uppdraget

samt med Boverket, Kriminalvårdsstyrelsen och Brottsförebyggande rådet. Kommittén skall samverka med Socialstyrelsen och ta tillvara erfarenheterna från den kartläggning av hemlösheten som Socialstyrelsen fått regeringens uppdrag att genomföra under år 1999.

Övrigt

Det skall stå kommittén fritt att ta upp andra näraliggande frågor som kan bidra till en positiv utveckling av situationen för de hemlösa. Om kommitténs slutsatser medför författningsreglering skall förslag till sådan lämnas. Förslagets kostnadskonsekvenser skall redovisas. Innebär förslagen ökade kostnader skall en finansiering av förslagen anvisas.

Kommittén skall i sitt arbete beakta vad som sägs i de generella direktiven till kommittéer och särskilda utredare om att redovisa regionalpolitiska konsekvenser (dir. 1992:50), att pröva offentliga åtaganden (dir. 1994:23), att redovisa konsekvenser för brottsligheten och de brottsförebyggande arbetet (dir. 1996:49) samt att redovisa jämställdhetspolitiska konsekvenser (dir. 1994:124).

Tidsplan

Kommittén skall kontinuerligt rapportera till regeringen hur arbetet fortskrider samt lämna förslag till stöd till projekt som finansieras från utgiftsområde 9, anslaget B 20 Utvecklingsmedel till åtgärder för hemlösa. Den 31 mars år 2000 skall kommittén redovisa de åtgärder som vidtagits till regeringen samt vid behov lämna förslag för att förbättrade hemlösas situation.

Kommittén skall vara verksam till och med utgången av år 2001. I samband med att uppdraget avslutas skall kommittén lämna en samlad redovisning av projektmedlens användning och resultat samt en bedömning av situationen för hemlösa.

(Socialdepartementet)

Bilaga 2

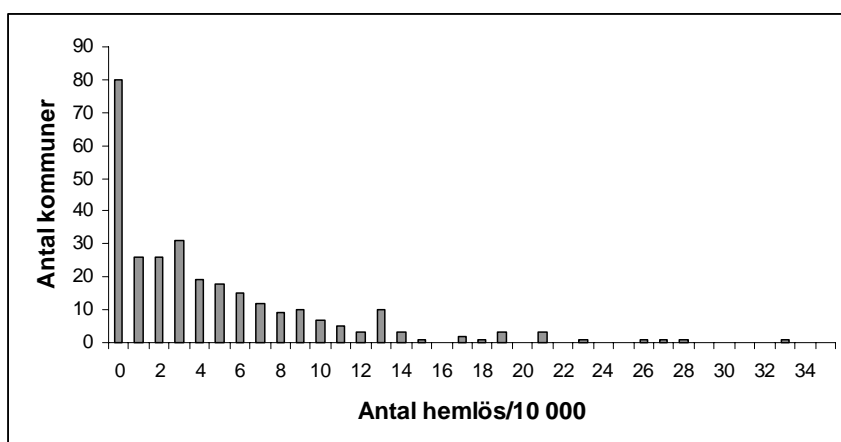
Bidrag till olika projekt som efter beredning av Kommittén för hemlösa har beviljats av regeringen

Projekt	Ht 1999	Vt 2000	Ht 2000	Vt 2001	Ht 2001	Totalt
Malmö	1.000.000		1 000.000		375 000	2 375 000
Stockholm	1.000.000		1 050 000		600.000	2 650 000
Sit. Sthlm	275.000		500.000		300.000	1 075 000
Karlstad	475.000		475.000			950 000
KRIS	255.000		510.000		510.000	1 275 000
Västerås	975.000		975.000		560 000	2 510 000
Livlinan	450.000		450.000			900 000
Linköping	420.000		420.000		200 000	1 040 000
NBN	138.000					138 000
Bromma församling	60.000					60 000
Kristinehamn	340.000		340.000			680 000
Mariestad	528.000					528 000
Örebro	460.000		460.000		230.000	1 150 000
Göteborg	1.300.000		1.300.000		500.000	3 100 000
Stegvis Livs- stilsförändring		881 750		693 750	300 000	1 875 500
Södertälje		1.224.000		1.000.000		2 224 000
Borlänge		600.000		600.000	300.000	1 500 000
Verdandi		555.000		555.000		1 110 000
Helsingborg		1.300.000		1.000.000		2 300 000
Ersta Sköndal högskola				195.000		195 000
Värsta				700.000		700 000
Kristinehamn/LO				710.000		710 000
Göteborgs universitet			250 052	200 000		450 052
Värtan				200 000		200 000
Göteborgs Stadsmission			20 000		35 000	55 000
S:a använda projektmedel						29 750 052
Återstår						249 948

Bilaga 3

Statistisk analys av olika faktorerers inverkan på hemlöshet per 10 000 invånare i landets kommuner

Statistisk analysmetodik

Som framgår av figuren ovan är hemlöshet inte ett fenomen som är jämt fördelat över Sveriges kommuner. Detta, sammantaget med den starkt varierande storleken hos kommunerna, medför att medelvärden över kommuner och korrelationer är mindre lämpliga mått. Analysmetoder som bygger på normalfördelningsantaganden, som linjär regression, ger missvisande resultat.

Nedan redovisade analysmodeller bygger istället på Poisson regression och logistisk regression och är redovisade som relativa risker samt oddskvoter med 95 procentiga konfidensintervall. Den relativa risken/oddskvoten jämförs med en referenskategori inom

förklaringsvariabeln som ges värdet 1. En relativ risk/oddskvot mellan 0 och 1 innebär att denna kategori har en lägre risk för hemlöshet än referenskategori och ett värde över 1 innebär en högre risk. Om inte värdet 1 ingår i konfidensintervallet föreligger en signifikant skillnad mellan referenskategori och den aktuella kategorins relativa risk/oddskvot. Det p-värde som även anges är en signifikansberäkning som omfattar skillnaden mellan alla kategorier i förklaringsvariabeln sammantaget och det är möjligt att få statistisk signifikans, dvs. ett p-värde mindre än 0,05- även om ingen enskild skillnad mellan olika kategorier uppvisar signifikans.

Teknisk beskrivning av statistiska beräkningar

Bakgrundsfaktorer studeras med hjälp av frekvenstabeller och chi-2 analys.

Antalet hemlösa analyseras med poisson regression med logaritmen av invånarantalet som offset. Analysen är beräknad i PROC GENMOD i programpaketet SAS. Överspridning förelåg och är korrigerad med utgångspunkt från deviance per frihetsgrad.

För att studera kommunerna snarare än antalet hemlösa i sig görs även en logistisk regression. Den beroende variabeln är antal hemlösa per 10 000 över eller under medianvärdet 2,9. Analysen är beräknad med PROC LOGISTIC i programpaketet SAS. Denna analys har relativt låg styrka (power) och tar inte hänsyn till att olika kommuner har olika stort invånarantal.

Tabell A. Poisson-regression med antal hemlösa per invånare i kommunerna som beroende variabel

				Univariat		Multivariat	
	Antal hemlösa	Total befolkning	Hemlösa/10 000	Relativ risk (95% konfidensintervall)	p-värde	Relativ risk (95% konfidensintervall)	p-värde
H-region							
Stockholms A-region	2 801	1 731 888	16,2	referens = 1	0.0001	referens = 1	0.0001
Göteborgs A-region	1 251	829 149	15,1	0,93 (0,73 - 1,19)		0,80 (0,61 - 1,06)	
Malmö/Lund/Trelleborgs A-region	620	514 639	12,0	0,74 (0,54 - 1,02)		0,70 (0,51 - 0,97)	
H-region 3	2 602	3 148 487	8,3	0,51 (0,42 - 0,62)		0,47 (0,37 - 0,61)	
H-region 4	766	1 647 262	4,7	0,29 (0,21 - 0,38)		0,41 (0,28 - 0,59)	
H-region 5	217	481 178	4,5	0,28 (0,17 - 0,46)		0,39 (0,24 - 0,63)	
H-region 6	85	501 719	1,7	0,10 (0,05 - 0,23)		0,22 (0,11 - 0,44)	
Kommunstorlek					0.0001		0.0001
<30 000 inv	1 036	2 922 467	3,5	referens = 1		referens = 1	
≥30 000 inv	7 306	5 931 855	12,3	3,47 (2,72 - 4,43)		1,63 (1,28 - 2,08)	
Hushållens disponibla medianinkomst i kommunen i tusentals kronor, uppgifter för år 2000							
165+	1 665	2 548 502	6,5	referens = 1	0.0001	referens = 1	0.04
<165	6 677	6 305 820	10,6	1,62 (1,28 - 2,05)		1,26 (1,01 - 1,56)	
Socialbidrag i kr/ invånare i kommunen, uppgifter för år 2000							
<600	955	2 640 995	3,6	referens = 1	0.0001	referens = 1	0.0001
600-11 999	2 530	3 395 032	7,5	2,06 (1,62 - 2,63)		1,41 (1,10 - 1,80)	
1 200-	4 857	2 818 295	17,2	4,77 (3,8 - 5,98)		2,26 (1,67 - 3,07)	
Bostadsmarknadsläge i kommunen 1998							
balans	4 457	3 222 577	13,8	referens = 1	0.0001	referens = 1	0.47
brist	842	950 883	8,9	0,64 (0,47 - 0,87)		0,91 (0,71 - 1,17)	
överskott	2 926	4 465 008	6,6	0,47 (0,39 - 0,57)		1,06 (0,82 - 1,38)	
uppgift saknas	117	215 854	5,4	0,39 (0,18 - 0,83)		0,70 (0,40 - 1,22)	
Lediga lägenheter i allmännyttan 2001			0.0001		0.55		
finns ingen allmännytta	56	161 883	3,5	0,25 (0,09 - 0,69)		0,67 (0,31 - 1,49)	
inga lediga	1 207	1 144 004	10,6	0,75 (0,58 - 0,96)		1,06 (0,82 - 1,37)	
<1 % lediga	4 688	3 325 225	14,1	referens = 1		referens = 1	
1-5 % lediga	1 277	1 966 901	6,5	0,46 (0,36 - 0,59)		1,04 (0,78 - 1,38)	
>5 % lediga	1 114	2 256 309	4,9	0,35 (0,27 - 0,45)		1,18 (0,86 - 1,63)	
Antal specialkontrakt*/ 10 000 inv					0.0001		0.01
0	843 124	235	2,8	1,34 (1,22 - 1,48)		0,56 (0,38 - 0,84)	
<10	2 313 105	1475	6,4	referens = 1		referens = 1	
10-19	3290476	3755	11,4	1,12 (1,03 - 1,22)		1,01 (0,82 - 1,24)	
20+	2407617	2877	11,9	2,18 (2,03 - 2,33)		0,89 (0,71 - 1,12)	
Bostadsförmedling					0.0001		0.03
ingen	4287312	3859	9,0	referens = 1		referens = 1	
kommunal	1715187	2342	13,7	1,52 (1,21 - 1,90)		0,72 (0,56 - 0,93)	
annan	2656056	1994	7,5	0,83 (0,66 - 1,06)		0,83 (0,70 - 0,98)	
uppgift saknas	195767	147	7,5	0,83 (0,41 - 1,72)		0,75 (0,46 - 1,22)	

* Exklusive hyresgaranti och tillfällig logi.

Tabell B. Logistisk regression per kommun med utfall större än 3,0 hemlösa per 10 000 invånare

			Univariat		Multivariat	
	Antal kommuner	≥3 hemlösa / 10 000 antal (%)	Oddsquot (95% konfidensintervall)	p-värde	Oddsquot (95% konfidensintervall)	p-värde
Region				0,0001		0,11
Sthlms, Gbgs, Malmös A-regioner*	47	34 (72,3%)	referens = 1		referens = 1	
H-region 3	86	50 (58,1%)	0,53 (0,25 - 1,15)		0,60 (0,16 - 2,23)	
H-region 4	91	42 (46,2%)	0,33 (0,15 - 0,70)		0,48 (0,11 - 2,04)	
H-region 5 och 6*	65	16 (24,6%)	0,12 (0,05 - 0,29)		0,22 (0,05 - 0,99)	
Kommunstorlek				0,0001		0,0001
<30 000 inv	212	76 (35,8%)	referens = 1		referens = 1	
≥30 000 inv	77	66 (85,7%)	10,74 (5,35 - 21,56)		6,57 (2,85 - 15,12)	
Hushållens disponibla medianinkomst i kommunen i tusentals kronor, uppgifter för år 2000				0,23		0,68
165+	185	86 (46,5%)	referens = 1		referens = 1	
<165	104	56 (53,8%)	0,74 (0,46 - 1,21)		1,16 (0,57 - 2,33)	
Socialbidrag i kr/ invånare i kommunen, uppgifter för år 2000				0,0001		0,10
<600	159	55 (34,6%)	referens = 1		referens = 1	
600-11999	110	69 (62,7%)	3,18 (1,92 - 5,28)		1,72 (0,91 - 3,26)	
1200-	20	18 (90,0%)	17,02 (3,81 - 76,05)		4,26 (0,74 - 24,5)	
Bostadsmarknadsläge i kommunen 1998				0,04		0,83
balans	56	35 (62,5%)	referens = 1		referens = 1	
brist	20	13 (65,0%)	1,11 (0,38 - 3,24)		0,73 (0,17 - 3,22)	
överskott	201	89 (44,3%)	0,48 (0,26 - 0,88)		1,42 (0,55 - 3,69)	
uppgift saknas	12	5 (41,7%)	0,43 (0,12 - 1,52)		1,20 (0,24 - 6,00)	
Lediga lägenheter i allmännyttan 2001				0,0008		0,83
finns ingen allmännytta	9	5 (55,6%)	0,50 (0,11 - 2,19)		2,76 (0,48 - 15,8)	
inga lediga	31	20 (64,5%)	0,73 (0,27 - 1,97)		1,44 (0,35 - 5,88)	
<1 % lediga	67	34 (50,7%)	referens = 1		referens = 1	
1-5 % lediga	140	53 (37,9%)	0,41 (0,18 - 0,94)		1,06 (0,36 - 3,12)	
>5 % lediga	42	30 (71,4%)	0,24 (0,11 - 0,52)		1,06 (0,35 - 3,19)	
Antal specialkontrakt*/ 10 000 inv				0,0001		0,01
0	70	18 (25,7%)	0,38 (0,20 - 0,74)		0,46 (0,21 - 0,99)	
<10	101	48 (47,5%)	referens = 1		referens = 1	
10-19	73	47 (64,4%)	2,00 (1,08 - 3,70)		1,78 (0,87 - 3,64)	
20+	45	29 (64,4%)	2,00 (0,97 - 4,13)		1,03 (0,41 - 2,62)	
Bostadsförmedling						0,10
ingen	161	83 (51,6%)	referens = 1		referens = 1	
kommunal	26	12 (46,2%)	0,81 (0,35 - 1,85)		0,47 (0,15 - 1,53)	
annan	95	45 (47,4%)	0,85 (0,51 - 1,41)		0,66 (0,34 - 1,27)	
uppgift saknas	7	2 (28,6%)	0,38 (0,07 - 1,99)		0,13 (0,02 - 0,99)	

* eftersom denna analys är baserad på antal kommuner och inte på invånarantal måste vissa kategorier slås samman.

**exklusive hyresgaranti och tillfällig logi.